

STORTINGET

Innst. 379 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Meld. St. 16 (2019–2020)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Kulturmiljøpolitikken – en del av klima- og miljøpolitikken

Klima- og miljødepartementet peker i meldingen på at utfordringene samfunnet står overfor, krever en endret kurs, også i kulturmiljøpolitikken. Formålet med stortingsmeldingen er å presentere nye nasjonale mål i kulturmiljøpolitikken og å tydeliggjøre kulturmiljøfeltet som en viktig del av klima- og miljøpolitikken.

1.2 Nye nasjonale mål i kulturmiljøpolitikken

Forslag til nye nasjonale mål for kulturminner og kulturmiljø ble lagt fram i statsbudsjettet for 2018 (Prop. 1 S (2017–2018)). Ved Stortingets behandling av statsbudsjettet 12. desember 2017 ble det gjort vedtak om å be regjeringen legge fram en stortingsmelding om kulturminnefeltet og å vente med å realitetsbehandle endrede nasjonale mål til stortingsmeldingen er behandlet, jf. vedtak nr. 204 og 205 (2017–2018).

Meldingen er også regjeringens svar på Stortingets anmodningsvedtak nr. 722 (2016–2017), 30. mai 2017 – om plan for vedlikeholdsetterslepet for kulturminner og anmodningsvedtak nr. 764 (2017–2018), 28. mai 2018 – om dekningsplikten for gårdbrukere ved arkeologiske undersøkelser.

Nye kulturmiljømål

Regjeringen ber Stortinget slutte seg til følgende tre nye nasjonale mål i kulturmiljøpolitikken. Samtidig oppheves de eksisterende målene.

- Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø
- Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging
- Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk

Målenes rekkefølge innebærer ingen prioritering. De tre målene bygger opp under og supplerer hverandre og skal ses i sammenheng.

Begrepet kulturmiljø

Med denne meldingen innfører regjeringen begrepet «kulturmiljø» som samlebetegnelse. Samlebetegnelsen dekker begrepene «kulturminner, kulturmiljøer og landskap» og brukes når feltet omtales som helhet.

I tillegg til «kulturmiljø» innføres også begrepene «kulturmiljøforvaltning» og «kulturmiljøpolitikk» når feltet som helhet omtales.

Del I

Status og utviklingstrekk

1.3 Status for eksisterende nasjonale mål

I kapitlet beskrives arbeidet som er gjort for å nå de eksisterende nasjonale målene for kulturminner og kulturmiljø.

I meldingen gis det en statusoppdatering per 2018 for de eksisterende fire nasjonale målene på kulturmiljøfeltet, herunder hvilke indikatorer vurderingen er basert på. Kort oppsummert er status følgende:

Miljømål 2.1 Tapet av verneverdige kulturminne skal minimerast

Utviklingen for dette målet har vært positiv, og tapsprosenten har sunket de siste årene.

Miljømål 2.2 Eit prioritert utval automatisk freda og andre arkeologiske kulturminne skal ha eit ordinært vedlikehaldsnivå innan 2020

Utviklingen for dette målet er positiv, men det kan ikke vurderes som oppnådd.

Miljømål 2.3 Eit representativt utval kulturminne og kulturmiljø skal vere vedtaksfreda innan 2020

Utviklingen mot målet er positiv.

Tall per 1. januar 2020 viser at om lag 8 500 bygninger og anlegg er fredet, hvorav om lag 3 400 er i privat eie.

Miljømål 2.4 Freda bygningar, anlegg og fartøy skal ha eit ordinært vedlikehaldsnivå innan 2020

Utviklingen mot målet er positiv, men ikke tilstrekkelig til at målet nås i 2020.

1.4 Samfunnsutfordringene anno 2020

I kapitlet redegjøres det for noen av de sentrale utfordringene som dagens kulturmiljøforvaltning står overfor.

Høsten 2015 vedtok FNs medlemsland Agenda 2030 og 17 mål for bærekraftig utvikling fram mot 2030. Agenda 2030 framhever at kultur, kulturarv og kreativitet har betydning for menneskeheten og har et stort potensial for å bidra til miljømessige, sosiale og økonomiske mål innenfor flere av de 17 bærekraftsmålene.

Det er mange og sammensatte årsaker til at kulturmiljø ødelegges eller går tapt. Mange av disse årsakene er sammenfallende med de store driverne i samfunnet, som klimaendringer og strukturelle endringer knyttet til bosetning og demografi. Endret arealbruk, som ifølge Det internasjonale naturpanelet er den største trusselen mot tap av naturmangfold, kan også være en stor trussel mot kulturmiljø.

Ved vurdering av de enkelte kulturminnenes bevaringsverdi har kulturmiljøforvaltningen i Norge delt kulturmiljøverdiene i tre hovedkategorier: kunnskap, opplevelse og bruk.

Kulturmiljøforvaltningen har gått fra å ha oppmerksomhet rettet først og fremst på vern av det enkelte kulturminnet til å fokusere på menneskene og kulturmiljøets betydning for samfunnet i et langsiktig perspektiv.

Både av hensyn til klima, ressursbruk og økonomi vil det være samfunnsnyttig å legge til rette for gjenbruk og istandsetting av kulturminner og kulturmiljøer som en del av en satsing på sirkulær økonomi.

I løpet av de siste hundre årene har kulturmiljøforvaltningen beveget seg fra å vektlegge kulturminner og monumenter som bare gjenspeiler en liten del av historien, og som særlig knyttes til ett sosialt sjikt, til å løfte fram et større mangfold av kulturmiljø. Eksempler på dette er kulturmiljø knyttet til hverdagsliv, lokalsamfunn, sosiale forskjeller og ulike etniske og kulturelle grupper.

Alle steder, bygder og byer har sine kvaliteter og særpreg. Kulturmiljøforvaltningen skal arbeide for å synliggjøre og ivareta de kulturhistoriske verdiene ved disse. Kommunenes ansvar for å velge ut og forvalte lokalt kulturmiljø er helt vesentlig for å nå målet om å ta vare på et mangfold.

Kulturmiljøforvaltningen skal bidra til at bevissthet og kunnskap om hele historien blir bevart og formidlet, også de delene som kan være vonde å minnes, eller som kan utfordre dagens verdisyn

Demokrati og demokratisering handler i stor grad om medvirkning og muligheter for innflytelse. Alle har rett til å ta del i den kulturarv som de selv velger, samtidig som de respekterer andres rettigheter og friheter. Slik skaper kulturarv en arena for demokratibygging, medvirkning og ytringskultur. Kulturarv angår alle.

Kulturarv kan brukes til å skape dialog og bidra positivt i et samfunn med demografiske endringer. Kulturarv kan også bidra til sosial og kulturell integrering, bidra til å styrke fellesskapsfølelse og være arenaer for deltakelse og et insitament for læring basert på mangfold og variasjon.

Stadig bedre teknologi gir nye muligheter for kartlegging, dokumentasjon og formidling. Selv om digital dokumentasjon aldri vil kunne være en erstatning for materiell kulturarv, kan digitale dokumentasjonsmetoder og ulike digitale løsninger være viktige verktøy i formidling av kulturarv og i arbeidet med å sikre tilgjengelighet. Forvaltningen har tatt i bruk flere digitale verktøy allerede i dag, men det er potensial for økt bruk av slike verktøy.

1.5 Kulturmiljøforvaltning i Norge anno 2020

I kapitlet redegjøres det for sentrale aktører i kulturmiljøforvaltningen. Her gis det både et kort historisk tilbakeblikk samt en oversikt over dagens forvaltning.

Aldersverdi var tidlig et hovedpoeng for bevaringsarbeidet. Lov om fredning og bevaring av fortidslevninger fra 1905 etablerte et forvaltningsmessig skille ved middelalderen, der de arkeologiske landsdelsmuseene i Oslo, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø fikk ansvar for forvaltningen av de eldste sporene, mens For-

tidsminneforeningen fikk ansvaret for bygninger. Dette skillet har preget kulturmiljøforvaltningen siden.

Riksantikvarstillingen ble opprettet i 1912 med ansvar for å ivareta landets kulturminner fra middelalderen og nyere tid, både ruiner, bygninger og løse gjenstander, vel og merke hvis disse ikke falt inn under museenes ansvarsområde. Riksantikvaren ble etablert som direktorat med virkning fra 1. juli 1988. Riksantikvaren fikk da for første gang ansvar for arkeologiske kulturminner fra før reformasjonen (1537), som fram til da hadde ligget under ansvarsområdet til de fem arkeologiske landsdelsmuseene i Oslo, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø.

Myndighet og en rekke forvaltningsoppgaver ble overført fra Riksantikvaren til fylkeskommunene fra 1. januar 1990. Samisk kulturminneråd og senere Sametinget fikk overført tilsvarende myndighet for samiske kulturminner fra 1. september 1994. Fylkeskommunene og Sametinget har i løpet av disse årene bygd opp og utviklet kulturmiljøfaglig kompetanse og fått overført flere oppgaver. Utviklingen har skjedd i ulikt tempo og etter forskjellige modeller. Fra 1. januar 2020 ble en rekke nye oppgaver og førstelinjeansvar overført til fylkeskommunene som en del av regionreformen. Som en oppfølging av regionreformen ble tilsvarende myndighet og oppgaver for samiske kulturminner overført til Sametinget fra 1. januar 2020.

Regionreformen innebærer også at Riksantikvarens rolle er endret. Riksantikvaren skal videreutvikle sin rolle som fagdirektorat og har fremdeles et overordnet ansvar for gjennomføringen av den nasjonale kulturmiljøpolitikken.

Klima- og miljødepartementet har det overordnede ansvaret for politikktutviklingen og forvaltningen av kulturmiljø i Norge. I samsvar med sektorprinsippet har de enkelte departementene og underliggende virksomheter et selvstendig ansvar for kulturmiljø i egen sektor.

Det er et felles ansvar å ta vare på kulturarv og bidra til at den blir forvaltet på en god måte. Eiere, frivillige organisasjoner og andre private aktører gjør en uvurderlig innsats i dette arbeidet. Det samme gjelder en rekke stiftelser, museer og andre offentlige aktører.

Offentlige virkemidler skal bidra til at eiere av kulturminner og kulturmiljøer er i stand til å ta ansvar for kulturhistoriske verdier på egen eiendom.

De sentrale aktørene i kulturmiljøforvaltningen, som omtales nærmere i meldingen, er: Riksantikvaren – direktoratet for kulturmiljøforvaltning, Kulturminnefondet, fylkeskommunen, Sametinget, kommunen, de arkeologiske forvaltningsmuseene, Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) og Sysselmannen på Svalbard, som har det daglige forvaltnings- og tilsynsansvaret når det gjelder kulturmiljø på Svalbard.

Verdenskommisjonen for miljø og utvikling, Brundtland-kommisjonen fra 1987, fremmet et sett med

prinsipper og målsettingen om en bærekraftig utvikling. I de påfølgende årene ble prinsippene videreutviklet. Noen av de mest sentrale prinsippene var føre-var-prinsippet, miljøvern som sektorovergripende ansvar, sektorprinsippet og prinsippet om at forurensere skal betale. I Handlingsplan for kulturminneforvaltningen fra 1992 ble disse prinsippene tilpasset bruk i forvaltningen. Prinsippene er nærmere omtalt i meldingen.

Utvikling internasjonalt har betydning for den norske kulturmiljøpolitikken. I tillegg til føringer og forpliktelser gjennom konvensjoner har også globale utfordringer og utviklingen i kulturmiljøpolitikken i Europarådet og EU betydning for Norge.

Som svar på globale og regionale utfordringer utvikles den internasjonale miljøretten blant annet gjennom avtaler mellom stater. Slike avtaler inngås vanligvis som konvensjoner og kan vedtas både på globalt og regionalt nivå. Internasjonale konvensjoner har stor betydning for å sikre bevaring av viktige kulturhistoriske verdier, viktige naturområder samt planter og dyr.

I meldingen foretas en kort gjennomgang av noen av de mest sentrale konvensjonene på kulturmiljøfeltet, både FN-konvensjoner og Europarådets konvensjoner, og hvilke føringer de gir for norsk kulturmiljøpolitikk.

Del II

Nasjonale mål

1.6 Engasjement

Kulturarv angår alle. Det er lang tradisjon for frivillig engasjement og innsats for kulturarv i Norge. Mange enkeltpersoner og organisasjoner gjør en stor og uvurderlig innsats for å ta vare på kulturmiljø i sitt nærområde. Mange har også verdifull lokalkunnskap og historieinteresse. Dette er nyttig både ved kulturminneregistreringer, prosjekter, planlegging og andre aktiviteter.

Ressurspersoner og ildsjeler er avgjørende for å holde interessen for kulturmiljø levende gjennom arrangementer og tekstproduksjon.

Europarådets rammekonvensjon om kulturarvens verdi for samfunnet, Faro-konvensjonen som Norge ratifiserte i 2008, anerkjenner at alle har rett til å ta del i den kulturarv som de selv velger, samtidig som de skal respektere andres rettigheter og frihet. Sammen med den europeiske landskapskonvensjonen bygger en slik tilnærming opp om de demokratiske verdiene i forvaltningen av kulturmiljø og bidrar til aktive og inkluderende lokalsamfunn.

Regjeringen vil understreke betydningen av å gjøre kulturmiljø relevant for alle gjennom et eget nasjonalt mål: Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø.

Regjeringen vil legge til rette for partnerskap og samarbeid med alle innbyggere som en del av oppfølgingen av Faro-konvensjonen. Regjeringens ambisjon er at flere skal føle eierskap til og ta ansvar for kulturmiljø. Kulturmiljø er et felles gode og et felles ansvar.

I oppfølgingen av meldingen vil erfaringene fra samarbeidet mellom EU og Europarådet og erfaringer fra andre land knyttet til implementering av Faro-konvensjonen brukes aktivt i en videreføring av arbeidet med demokratisk involvering i kulturmiljøforvaltningen.

I meldingen gis det en nærmere omtale av den omfattende frivillige innsatsen som organisasjoner og innbyggere bidrar med innenfor kulturmiljøsektoren, og hvordan offentlige myndigheter bidrar til medvirkning og tilgjengelighet til kulturminner og kulturmiljødata.

I meldingen pekes det på at det er viktig at kulturmiljøforvaltningen har god dialog med eiere og bidrar med råd og veiledning. Tilgang til både rådgivningstjenester og tilskudd er virkemidler som er viktige for at alle private eiere av kulturminner og kulturmiljøer kan gjøres i stand til å ta sin del av ansvaret

Meldingen viser også til at det er behov for bred håndverkskompetanse for å ta vare på og vedlikeholde den mangfoldige kulturarven. Fylkeskommunenes ansvar for kulturmiljøforvaltning og videregående utdanning bør ses mer i sammenheng for å etablere utdanningstilbud som er tilpasset de ulike regionene. Også museene spiller en viktig rolle for å holde håndverkstradisjonene ved like, både for å sikre et marked og som tradisjonsbærere.

Tilgang til rådgivingstjenester, håndverkere og teknisk kompetanse er avgjørende for at eiere skal få oversikt over hvilke regler og retningslinjer som legger føringer for mulige tiltak. Bygningsvernssentre og andre rådgivingstjenester for bygningsvern har stor betydning for det praktiske istandsettings- og vedlikeholdsarbeidet. Regjeringen vil vurdere å gi oppstartstilskudd for å stimulere til slike rådgivingstjenester.

Samarbeidsprogrammet mellom Klima- og miljødepartementet og Byggenæringens Landsforening, Bygg og Bevar, er organisert som en nettportal som gjør kunnskap om byggemåte, restaurering og vedlikehold av eldre bygninger tilgjengelig for alle. Bygg og Bevar utløper i 2020.

Kulturminnefondet har vist seg å være et godt virkemiddel for å ta vare på et mangfold av kulturmiljø som ikke er fredet. Regjeringen legger opp til å fortsatt styrke Kulturminnefondet og arbeide for at fondets midler bidrar strategisk for å nå de nasjonale kulturmiljømålene.

Regjeringen vil

- oppmuntre til økt deltakelse og medvirkning i forvaltningen av kulturmiljø

Det skal blant annet gjøres ved å:

- bruke de frivillige organisasjonenes kompetanse
- legge til rette for deling og samordning av data
- bedre rammevilkår for eiere og forvaltere av kulturmiljø

Det skal blant annet gjøres ved å:

- videreføre og utvikle etter- og videreutdanningstilbudet for håndverkere innen restaurering og istandsetting av bygninger og fartøy
- vurdere oppstartstilskudd for å stimulere til utvikling av regionale rådgivingstjenester for private eiere av kulturmiljø
- vurdere en videreføring av Bygg og Bevar med langsiktige og forutsigbare rammer
- følge opp Kulturminnefondet i tråd med intensjonene i Granavolden-plattformen

1.7 Bærekraft

Bærekraftig utvikling innebærer at behovene til mennesker som lever i dag, skal dekkes uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov. Norge har sluttet seg til FNs 17 bærekraftsmål og Agenda 2030, som er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet, stoppe klimaendringene og stanse tap av naturmangfold innen 2030.

Bærekraftsmålene ser miljømessig, sosial og økonomisk utvikling i sammenheng. Det innebærer at oppfølgingen av målene må ha en helhetlig tilnærming som omfatter samhandling og oppgaveløsning på lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Norge har gjennom Paris-avtalen forpliktet seg til å arbeide for å redusere klimagassutslippene.

Regjeringen vil framheve kulturmiljøets betydning for bærekraftig utvikling gjennom et eget nasjonalt mål: Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging.

I oppfølgingen av meldingen skal det blant annet utvikles indikatorer som måler kulturmiljøets bidrag til å nå bærekraftsmålene i Norge.

Miljømessig bærekraft

Regjeringen har satt som mål at utslippet av klimagasser i 2030 skal reduseres med 50 til 55 pst. sammenliknet med referanseåret 1990. For å få til dette er det også nødvendig å se på hvordan bygge- og anleggssektoren kan bidra. FNs klimapanel (IPCC) peker på at en stor andel av bygningsmassen som finnes i dag, også vil eksistere i 2050, og at rehabilitering og oppgradering av eksisterende bygningsmasse derfor er viktige bidrag for å redusere utslipp fra sektoren. Det å ta vare på og vedlikeholde kulturhistorisk verdifulle bygninger og anlegg er med andre ord et viktig bidrag i arbeidet med å redusere klimagassutslipp.

Overgangen fra en lineær til en sirkulær økonomi er en del av løsningen for at byggenæringen skal bli mer bærekraftig.

Det offentlige eier mange fredete og bevaringsverdige bygninger og anlegg. Det er viktig at det offentlige er en aktiv pådriver og går foran med et godt eksempel når det gjelder bruk, ombruk og gjenbruk av den historiske bebyggelsen. Dersom fortsatt bruk av en bygning i offentlig eie ikke lenger er mulig, bør muligheter for annen bruk utredes.

Bruk, ombruk, gjenbruk og transformasjon kan bidra til at kulturhistoriske verdier ivaretas og kulturmiljøer vitaliseres. Med transformasjon menes her omdanning eller omforming av arealer og bebyggelse. Det kan innebære omforming av et område til å romme nye funksjoner, for eksempel ny bruk av tidligere industribygninger kombinert med ny bebyggelse.

Regjeringen ønsker å fremme bruk, ombruk, gjenbruk og transformasjon av historiske bygninger og bygningsmiljøer gjennom koordinert virkemiddelbruk.

Det er et stort potensial for energieffektivisering av bevaringsverdige bygninger. En forskningsrapport fra 2019 viser at metoder for å oppnå bærekraftige nybygg også kan fungere godt ved restaurering og oppgradering av eldre, verneverdige bygninger.

I oppfølgingen av meldingen vil regjeringen legge vekt på å styrke kunnskapsgrunnlaget knyttet til miljøeffekten av bruk, ombruk, gjenbruk og transformasjon av den historiske bygningsmassen. Det vil også bli vurdert hvordan tilpasning av dagens regelverk kan gi muligheter for å stille krav om gjennomføring av klimagassberegninger i prosjekter som kan innebære riving av større bygninger, og til gjenbruk og transformasjon av eksisterende bygningsmasse i utbyggingsprosjekter.

Sosial bærekraft

Den sosiale dimensjonen i bærekraftsbegrepet omfatter både sosiale og kulturelle aspekter. Kulturarvens potensial for å oppnå sosial bærekraft ligger hovedsakelig i betydningen kulturarven har for identitet, tilhørighet, livskvalitet og helse for alle. Aktiviteter som skjøtsel, istandsetting og rydding bidrar til å legge forholdene til rette for fysisk aktivitet, gir rikere kulturmiljøopplevelser og gjør det attraktivt å komme seg ut. Kulturarv bidrar dermed til å bygge sosial kapital og til å gi sosial tilhørighet.

Kulturmiljøets potensial for kunnskap, opplevelse og bruk er en viktig del av bidraget til sosial bærekraft. Det kan være med på å stimulere nysgjerrigheten og kreativiteten, og det motiverer til utdanning og læring. I de tilfeller hvor kulturminner og kulturmiljøer ikke kan tas vare på, er dokumentasjon viktig for å ta vare på kildeverdier som grunnlag for ny kunnskap. God forståelse av mennesker, kultur og samfunn legger grunnlag for å forstå hvordan dagens utfordringer kan møtes.

By- og stedsutvikling er en del av løsningen for en bærekraftig utvikling. De fysiske omgivelsene legger rammene for menneskers liv og livskvalitet.

Hvordan byer, nærmiljøer og steder utvikles, betyr mye for folks helse. Inspirerende omgivelser kan skape større fysisk og sosial aktivitet, kan motvirke ensomhet og skape større trygghet. Kvalitetene i omgivelsene kan også bidra til bedre trivsel, bedre oppvekstvilkår og inkludering. Kulturmiljø kan bidra til å skape levelighet gjennom å bygge opp om et steds identitet og bidra til historisk tidsdybde.

Å forvalte historiske bymiljøer og inkludere historisk bebyggelse i by- og stedsutviklingen kan bidra til levbare byer og steder og økt livskvalitet. Det er derfor viktig at kulturmiljøforvaltningen deltar i planarbeid og byutviklingsprosjekter. Gjennom gode medvirkningsprosesser og dialog kan en finne fram til omforente løsninger. Det er viktig at forvaltningen er tidlig, tydelig og løsningsorientert. Kulturmiljøforvaltningen skal arbeide aktivt for å identifisere verdifulle kulturmiljøer og handlingsrommet for endringer.

Riksantikvarens bystrategi vektlegger at dagens byer har historiske spor i form av gatenett og eiendomsstrukturer, bygninger og bygningsmiljøer. En langsiktig og bærekraftig forvaltning av de historiske bymiljøene forutsetter at bygningene brukes og vedlikeholdes, og at de historiske bygningsmiljøene bevarer sitt særpreg og fortsatt oppleves som attraktive bomiljøer. Bystrategien skal videreutvikles med særlig vekt på omgivelsenes bidrag til levbare steder og livskvalitet.

Verneverdig bebyggelse, historiske bymiljøer, kulturlag under bakken og andre kulturmiljøer i byene settes ofte under press. Befolkningsvekst i de større byene fører til utbygging og fortetting for å redusere reiseavstander og unngå å bygge i nye områder. Dette kan i mange tilfeller være utfordrende for ivaretagelsen av kulturhistoriske verdier.

Bygge- og anleggssektoren og eiendomsbransjen har også et viktig ansvar for å bidra med innovative løsninger i utbyggingsprosjekter som grunnlag for utforming av klimavennlige og sosialt og kulturelt bærekraftige byer og steder.

Økonomisk bærekraft

Kulturarv er en samfunnsressurs som i større grad bør brukes for å utvikle livskraftige lokalsamfunn og som grunnlag for næringsutvikling. Vern gjennom bruk har lange tradisjoner og er en god strategi for å ta vare på kulturmiljø. Når kulturmiljø brukes, kan det også åpne seg nye utviklingsmuligheter.

Kulturarvens samfunnsnytte har blitt vektlagt de siste årene. I 2014 ble kulturarv anerkjent av EUs ministerråd som en strategisk ressurs for et bærekraftig Europa.

I rapporten Cultural Heritage Counts for Europe ble kulturarvens økonomiske bidrag synliggjort gjennom en eksempelsamling av beste praksis. Rapporten peker på at kulturarv har miljømessige, sosiale, kulturelle og økonomiske effekter både lokalt, regionalt og nasjonalt, og at kulturarv er en bidragsyter til å oppnå bærekraftsmålene. De siste årene er det også gjennomført flere detaljstudier og gjort beregninger som tydeliggjør dette bidraget.

Oslo Economics har, på oppdrag fra Norsk Kulturarv, kartlagt utfordringer og flaskehalser knyttet til næringsvirksomhet med utgangspunkt i kulturminner. Rapporten trekker fram flere forslag til løsninger knyttet til regelverk, retningslinjer og behovet for målrettede tilskudd som berører både Riksantikvarens og Innovasjon Norges arbeid. I oppfølgingen av meldingen vil forslagene i rapporten bli vurdert nærmere.

Mange kulturminner og kulturmiljøer i Norge kan knyttes til aktiviteter innenfor landbruk og fiskeri. For å øke kunnskapen om og skape engasjement for norsk matkultur og bærekraftig råvare- og ressursbruk er det viktig å ta vare på fysiske spor som bygninger og utstyr brukt i forbindelse med produksjon, høsting, oppbevaring, konservering og foredling av mat og drikke.

Enhver form for næringsvirksomhet tilknyttet kulturmiljø må skje på en måte som ivaretar kulturmiljøverdiene. Bruken må være bærekraftig og tilpasses det enkelte sted.

Kulturmiljø er en verdifull ressurs i reiselivssammenheng. Ifølge FNs turismeorganisasjon UNWTO (The World Tourism Organization) er kulturturisme på verdensbasis dominert av opplevelser basert på kulturarv.

Regjeringen vil legge til rette for økt næringsvirksomhet og verdiskaping basert på kulturmiljø. Regjeringens strategi for kultur og reiseliv inneholder flere tiltak med dette som formål. Riksantikvaren skal blant annet utarbeide en veileder rettet mot næringsaktører og offentlig forvaltning, og en eksempelsamling for å fremme en felles forståelse av gjeldende regler for bruk av vernebygg til næringsformål. Riksantikvaren og Kulturminnefondet støtter også aktører som ønsker å utbedre kulturminner og kulturmiljøer for å drive næringsutvikling. Prosjektene kan gjelde for eksempel hotelldrift i verneverdige bygg, gårdsturisme og skilting til attraksjoner.

Slitasje og overbelastning er sentrale utfordringer for kulturarvturismens bærekraft. FNs turismeorganisasjon (UNWTO) har etablert ti prinsipper for et bærekraftig reiseliv som må være retningsgivende i utviklingen av reisemål og næringsvirksomhet. Innovasjon Norge tar utgangspunkt i disse ti prinsippene i sitt arbeid for å mobilisere til et mer bærekraftig reiseliv.

Som en del av regjeringens arbeid med å synliggjøre kulturmiljøets potensial for å nå FNs bærekraftsmål vil

regjeringen legge til rette for økt samarbeid mellom kulturmiljøforvaltningen og næringslivsorganisasjoner. Innovasjon Norge vil få en viktig rolle i denne sammenheng.

Helhetlig samfunnsplanlegging

Regional og kommunal planlegging er sentrale virkemidler for å fremme en bærekraftig samfunnsutvikling i hele landet. Det er derfor viktig at bærekraftsmålene blir en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen.

Regjeringen har gjennomført en evaluering av plan- og bygningsloven. Evalueringen konkluderer med at loven i hovedsak har høy legitimitet og er godt balansert med hensyn til rammer for nøkkelaktører, men anbefaler at koblingen til sektorlovene bør forbedres. I tillegg peker evalueringen på at klimahensynet bør sikres enda bedre i loven. Regjeringen vil legge evalueringen til grunn for å se på forbedringer i loven. Det vil blant annet være aktuelt å se på forholdet mellom plan- og bygningsloven og sektorlover som kulturminneloven.

Fylkeskommunene har muligheter til å integrere kulturmiljø som en ressurs på flere områder og gjøre det relevant i samfunnsutviklingen.

Det er viktig at kulturmiljøforvaltningen bruker plan- og bygningsloven som virkemiddel for å sikre verdifulle kulturmiljø. I oppfølgingen av meldingen vil mulighetene for å ivareta kulturmiljø av regional verdi gjennom bruk av regional retningslinje og/eller regional planbestemmelse til regionale planer bli vurdert nærmere.

Kommunene har en viktig rolle i kulturmiljøforvaltningen gjennom å være vedtaksmyndighet etter plan- og bygningsloven.

Regjeringen anbefaler kommunene å ha oppdaterte planer som er politisk forankret. Fredete og verneverdige kulturminner og kulturmiljøer bør også innarbeides i kommuneplanens arealdel.

I oppfølgingen av meldingen skal det gjøres en vurdering av mulighetene som ligger i eksisterende lovverk for å ivareta kulturmiljø. Dette gjelder blant annet rettslige virkemidler for å forhindre spekulativt forfall i kulturhistorisk verdifull bygningsmasse.

I overkant av 17 pst. av Norges fastlandsareal er vernet etter naturmangfoldloven eller kulturminneloven. For å lykkes med en bærekraftig arealbrukspolitikk er det vesentlig at all arealbruk ses i sammenheng. I regjeringens lavutslippsstrategi for 2050 understrekes det at arealbruk i hovedsak er et resultat av enkeltvedtak som hver for seg ikke gir store konsekvenser, men som samlet kan gi negative konsekvenser for klima og miljø. Strategien vektlegger effektiv og bærekraftig utnytting av allerede utbyggt areal for å redusere arealbruksendringer og utbygging av nye områder.

Klimatilpasning må bli en større del av den offentlige planleggingen. Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning skal bidra til å unngå eller begrense risiko, sårbarhet og ulemper som følger av endringer i klima. Det framheves at fylkeskommunene i sine regionale planer skal legge til rette for klimatilpasning på alle samfunnsområder, og at kommunene i kommuneplanens samfunns- og handlingsdel bør vurdere hvordan blant annet natur- og kulturmiljø påvirkes, og hvordan dette kan følges opp. Retningslinjene skal legges til grunn ved planlegging etter plan- og bygningsloven og i enkeltvedtak som kommunale, regionale og statlige organer treffer etter plan- og bygningsloven eller annen lovgivning.

For at kommunene skal kunne vurdere hvordan kulturmiljø påvirkes, bør kulturmiljøforvaltningen skaffe oversikt over særlig klimautsatte kulturminner og kulturmiljøer. Det er gjennomført slik vurdering for stavkirkene, men det bør også gjøres for andre typer kulturminner og kulturmiljøer. Nasjonale organer, slik som Riksantikvaren, skal systematisere og tilrettelegge kunnskap for bruk i planlegging. Veiledning om risikovurdering og tiltaksplanlegging bør gjøres tilgjengelig for forvaltningen og eiere av kulturmiljø.

Som statspart til verdensarvkonvensjonen har Norge klare forpliktelser til å ivareta verdensarvområdene. Fylkeskommuner og kommuner har en viktig rolle i å oppfylle forpliktelsene. Regional og kommunal planlegging er helt avgjørende for å sikre de verdiene som ligger til grunn for at de åtte norske verdensarvområdene er gitt verdensarvstatus.

I Meld. St. 35 (2012–2013) Framtid med fotfeste – Kulturminnepolitikken ble det lagt føringer for forvaltningen av verdensarvområdene og det norske arbeidet for å gjennomføre verdensarvkonvensjonen gjennom klare prioriteringer og tiltak på feltet. Implementeringen av tiltakene er godt i gang, og føringene skal videreføres.

Museene spiller en viktig rolle i formidling av verdensarven med deres særskilte kompetanse på formidling og publikumsrettete aktiviteter.

REGJERINGEN VIL

- realisere kulturmiljøets potensial for å bidra til bærekraftig utvikling

Det skal blant annet gjøres ved å:

- utarbeide indikatorer som måler kulturmiljøets bidrag til å nå bærekraftsmålene i Norge
- utrede behovet for og eventuelt utvikle metoder for klimagassregnskap som favner hele bygningens livsløp
- tilpasse eksisterende tilskuddsordninger for å fremme energieffektivisering og overgang til miljøvennlige energikilder i eldre bygninger

- tilpasse dagens regelverk når det gjelder krav til gjenbruk og transformasjon
- koordinere og tydeliggjøre den statlige innsatsen for å inkludere kulturmiljø i den helhetlige samfunnsplanleggingen

Det skal blant annet gjøres ved å:

- legge EVAPLAN til grunn for å se på forholdet mellom plan- og bygningsloven og kulturmiljølovgivningen
- vurdere mulighetene som ligger i eksisterende lovverk for å forhindre spekulativt forfall

1.8 Mangfold

I Norge er det spor etter menneskers liv og virke over en periode på mer enn 11 000 år. Disse sporene vitner om ulike kulturtradisjoner og historiske hendelser. Det som tas vare på, skal vise et kulturelt, sosialt og geografisk mangfold fra ulike tidsperioder og bidra til å dokumentere og forstå den historiske utviklingen. Omgivelser med et rikt og variert historisk innhold er med på å gjøre områder attraktive og å gi omgivelsene særpreg.

Regjeringen vil framheve dette gjennom et eget nasjonalt mål:

Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk.

Fra bevaringsprogram til bevaringsstrategier

En av de viktigste satsingene i arbeidet med å nå de eksisterende nasjonale målene var å etablere ti bevaringsprogram. Andre viktige satsinger var å utarbeide og implementere Riksantikvarens fredningsstrategi og å styrke arbeidet med å ivareta verneverdige kulturminner i kommunene.

Erfaringer har vist at bevaringsprogrammene har vært en effektiv måte å strukturere bevaringsarbeidet på. Både bevaringsprogrammene, fredningsstrategien og arbeidet med kulturminner i kommunene har vært tett koblet til de eksisterende nasjonale målene, hvor reduksjon av tap, forbedret vedlikeholdsnivå og økt representativitet har vært de overordnede prioriteringene. Denne typen grunnleggende forvaltning av kulturhistoriske verdier skal fortsatt være en viktig del av kulturmiljøforvaltningens prioriteringer.

Med nye nasjonale mål, som favner bredere og i større grad vektlegger kulturmiljøets betydning for samfunnet, er det behov for å justere innretningen på bevaringsarbeidet. Mens bevaringsprogrammene først og fremst har vært knyttet til økonomiske insentiver, er det nå behov for å se bevaring og utvikling i sammenheng med bredere forankring, engasjement, formidling og ulike lovverk. Dette gjelder blant annet behov for å vurdere bruk av ulike virkemidler, ikke bare økonomiske, og for samarbeid med ulike sektorer.

For å ta vare på et mangfold av kulturmiljø vil regjeringen derfor utarbeide bevaringsstrategier for priori-

terte tema der all virkemiddelbruk skal ses i sammenheng.

Bevaringsstrategiene skal bidra til å strukturere, samordne og organisere innsatsen slik at de tre nye nasjonale målene nås, med særlig vekt på målet om å ta vare på et mangfold av kulturmiljø. Dette innebærer blant annet satsinger og tiltak for å forbedre tilstand og vedlikeholdsnivå samt tiltak for å redusere tap og skade.

Bevaringsstrategiene skal også ta høyde for at det finnes mange ulike måter å ta vare på mangfoldet av kulturmiljø på. Videre er kunnskap, opplevelse, bruk og engasjement sentrale verdier som må ivaretas i utformingen av bevaringsstrategiene.

Bevaringsstrategiene skal bidra til å sikre at kulturmiljø gjenspeiler mangfoldet i samfunnet. Temaene som bevaringsstrategiene skal bygges rundt, skal være uavhengige av type kulturmiljø og tidsperiode. De skal favne geografisk, sosial, etnisk og næringsmessig bredde. Alle virkemidler skal ses i sammenheng. Riksantikvaren vil ha et hovedansvar for utformingen av bevaringsstrategiene og skal i dette arbeidet sikre et godt sektorsamarbeid. Det skal etableres resultatmål og indikatorer for hver bevaringsstrategi, slik at kulturmiljøforvaltningens prioriteringer kan måles og rapporteres.

I meldingen er det nærmere redegjort for de nye bevaringsstrategiene.

Økonomiske virkemidler

Ulike støtte- og incentivordninger er en forutsetning for å kunne ta vare på et mangfold av kulturmiljø i et langsiktig perspektiv. Kulturmiljø er et viktig felles gode. Selv om hovedansvaret for å ta vare på egen eiendom ligger hos eier, skal offentlige virkemidler bidra til at eierne er i stand til å ta sin del av ansvaret for å ivareta et mangfold av kulturmiljø.

Staten har ulike støtteordninger der eier kan få dekket merkostnader som følge av kulturmiljøforvaltningens krav. Videre finnes det ordninger rettet mot istandsetting, samt ordninger som bidrar til at kulturmiljø kan tas i bruk for verdiskaping, næringsutvikling, kulturturisme og sysselsetting.

Tilskuddsordninger er et viktig virkemiddel for å nå de nasjonale målene på kulturmiljøfeltet. Offentlige tilskudd kan utløse annen finansiering, økt engasjement og arbeidsinnsats fra eiere, frivillige og andre. Det kan også skape ringvirkninger ut over bevaringen i seg selv, som direkte og indirekte næringseffekter, utvikling av håndverkskompetanse på en rekke fagfelt, verdistigning av eiendom, stedsutvikling og opplevelsesverdi.

Det finnes flere tilskuddsordninger som har som formål å bidra til at et mangfold av kulturmiljø og kunnskapsverdiene de representerer, blir tatt vare på. En stor andel av disse tilskuddsordningene ligger under Klima- og miljødepartementets budsjett og administreres i hovedsak av Riksantikvaren og Kulturminnefondet. I tråd

med sektoransvaret gis det tilskudd til ivaretagelse av kulturmiljø også over andre departementers budsjetter.

Flere fylkeskommuner og kommuner har egne tilskuddsordninger. Det er i tillegg mulig å søke om tilskudd hos flere frivillige organisasjoner. Disse er ofte finansiert i samarbeid med private stiftelser og fond.

Tilskuddsmidler må brukes bevisst, strategisk og koordinert. Utviklingen av bevaringsstrategier, med tematiske satsinger der alle virkemidler ses i sammenheng, vil være viktig for å samordne de økonomiske virkemidlene.

I meldingen drøftes anmodningsvedtak fattet ved Stortingets behandling av Dokument 8:147 S (2017–2018), vedtak 764:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med stortingsmeldingen om kulturminnefeltet foreta en gjennomgang av dekningsplikten når gårdbrukere blir pålagt undersøkelser etter kulturminneloven §§ 9 og 10, og vurdere å innlemme 'utvidelser og nybygg av driftsbygninger på alminnelige gårdsbruk' i bestemmelsen for 'mindre, private tiltak'.» (Vedtak 764)

Konklusjonen er at regjeringen ikke ønsker å gjøre endringer i hjemmelsgrunnlaget eller i praktiseringen av dette. Regjeringen mener likevel det er grunnlag for å se nærmere på om landbruksnæringen blir urimelig belastet, og vurdere hvordan dette eventuelt kan ivaretas gjennom å utarbeide nærmere retningslinjer for «særlige grunner», jf. kulturminneloven § 10.

I oppfølgingen av meldingen skal det undersøkes nærmere hvordan det kan legges til rette for økte muligheter for egenfinansiering, som inntekter og gaver, og deltakelse fra stiftelser, bedrifter og andre.

Eiendomsskatt er en kommunal skatt som det er frivillig for kommunene å innføre. Den skrives ut på fast eiendom med hjemmel i eieendomsskattelova. Loven gir kommunene mulighet til å frita både fredete og andre bygninger fra eiendomsskatt dersom de har «historisk verdi». Av de 371 kommunene som hadde eiendomsskatt i 2019, hadde 252 kommuner vedtatt å frita én eller flere bygninger etter søknad. Dette er en ordning som kan bidra til å ta vare på et mangfold av kulturmiljø. Regjeringen legger opp til at eventuelt fritak fra eiendomsskatt fortsatt skal avgjøres av kommunene.

Samarbeid og koordinert virkemiddelbruk

For å nå de nasjonale målene er det behov for økt samarbeid og koordinert virkemiddelbruk. Det er et felles ansvar å ta vare på et mangfold av kulturmiljø.

Godt samarbeid mellom forvaltningen og eiere, frivillige og frivillige organisasjoner er viktig både for å sikre bruk, vedlikehold og skjøtsel, men også for samhandling og utvikling knyttet til blant annet immateriell kulturarv.

Ett av målene med regionreformen er å styrke det regionale og lokale samarbeidet. Regjeringen ønsker

også å styrke samarbeidet mellom kulturmiljøforvaltningen og eiere, frivillige og frivillige organisasjoner. Bevaringsstrategiene vil være en sentral ramme for et slikt framtidig samarbeid. Det er videre nødvendig at samarbeidet lokalt, både i fylkeskommunene og kommunene, videreutvikles.

Det er allerede et godt etablert samarbeid på nasjonalt nivå mellom kulturmiljøforvaltningen og andre relevante sektorer. For å styrke det tverrfaglige samarbeidet vil regjeringen videreutvikle det etablerte sektor-samarbeidet.

I meldingen redegjøres det for samarbeidet mellom kulturmiljøforvaltningen og henholdsvis naturforvaltningen, landbrukssektoren, kultursektoren, staten som eier og kirkeforvaltningen.

Lovverk

Lov om kulturminner (kulturminneloven), lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) og lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) er viktige juridiske virkemidler for å ta vare på et mangfold av kulturmiljø. Noen sentrale bestemmelser og hensyn som lovene skal ivareta, omtales nærmere i meldingen.

Regjeringen vil utarbeide en ny kulturmiljølov som skal avløse dagens kulturminnelov fra 1978.

REGJERINGEN VIL

- utarbeide bevaringsstrategier for prioriterte temaer
Det skal blant annet gjøres ved å:
 - identifisere hvilke temaer som skal prioriteres i bevaringsstrategiene
 - etablere resultatmål og indikatorer for hver bevaringsstrategi
- samordne økonomiske virkemidler
Det skal blant annet gjøres ved å:
 - vurdere om noen av dagens bevaringsprogram skal videreføres som ordinære tilskuddsposter
 - kartlegge behov og avklare ansvarsforhold for tilskuddsordninger i dialog med andre sektorer
 - utarbeide retningslinjer for «særlige grunner» (kulturminneloven § 10)
- styrke det tverrfaglige samarbeidet
Det skal blant annet gjøres ved å:
 - etablere departementenes kulturarvforum
 - videreføre samarbeidet om ordningen for Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og vurdere å øke antall områder innenfor eksisterende rammer
 - evaluere de statlige landsverneplanene og forvaltningen av dem
- utarbeide ny kulturmiljølov

Del III

Kunnskap og internasjonalt samarbeid

1.9 Kunnskap

Klima- og miljøforvaltningen skal være kunnskapsbasert. Kulturmiljø er primærkilder til kunnskap om fortiden. For forhistorisk tid og middelalderen er den materielle kulturarven ofte eneste kilde til kunnskap om menneskers liv og livsvilkår.

Fagutvikling og forskning er nødvendig for at kulturmiljøfeltet kan utvikles, relateres til viktige samfunnsutviklingstrekk og bidra til bærekraftig utvikling. Kulturmiljøforskningen er en integrert del av den helhetlige klima- og miljøforskningen og utvikles sammen med denne.

Klima- og miljødepartementet skal sørge for at det foreligger et helhetlig kunnskapsgrunnlag på klima- og miljøområdet. Dette innebærer blant annet å ha en samlet oversikt over kunnskapsstatus, identifisere hva som er prioriterte kunnskapsbehov, og innhente nødvendig kunnskap om eget ansvarsområde.

Forskning og utvikling på kulturmiljøfeltet skjer først og fremst ved finansiering gjennom Forskningsrådet, finansiering av instituttsektoren og direktefinansiering av utredninger, overvåking, kartlegging og annen kunnskapsproduksjon.

En viktig del av Klima- og miljødepartementets sektoransvar for kunnskap om klima og miljø er å gi miljøinstituttene rammevilkår som så langt som mulig sikrer at instituttene samlet leverer forskning av høy kvalitet og relevans. Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) er et av miljøinstituttene som får grunnfinansiering fra Klima- og miljødepartementet.

Det er viktig at det er godt samarbeid og erfarings- og kunnskapsutveksling mellom kulturmiljøforvaltningen, kunnskapsinstitusjoner og aktuelle forsknings- og utredningsmiljø.

I Forskningsrådets bærekraftstrategi (2017–2020) understrekes det at en bærekraftig samfunnsutvikling forutsetter et godt samspill mellom forskning, næringsliv og forvaltning for at ny kunnskap og nye bærekraftige løsninger skal gi snarlige samfunnseffekter. Kulturarv vektlegges særlig i følgende tre prioriterte kunnskapsområder:

- Reduserte klimaendringer og gode tilpasningstiltak
- Rikt naturmangfold, bevaring av økosystemer og redusert miljøpåvirkning
- Bærekraftige byer, regioner og transportsystemer

Internasjonalt forskningssamarbeid er viktig for å løse flere samfunnsutfordringer. I meldingen redegjøres det nærmere for det internasjonale forskningssamarbeidet på kulturmiljøfeltet, som Norge deltar i.

Kunnskap om miljøtilstand, hvordan den utvikler seg over tid, og årsaker til endringer er en grunnleggende forutsetning for en faktabasert politikkutforming og forvaltning.

Det finnes i dag flere miljøovervåkningsprogrammer på kulturmiljøfeltet. Data fra disse vil være viktig for å følge opp de nye nasjonale målene. Som en del av oppfølgingen av meldingen vil regjeringen gjennomgå de eksisterende programmene og vurdere hvilke som skal videreføres, herunder behov for eventuelle nye program.

I St.meld. nr. 15 (2007–2008) Tingenes tale ble universitetsmuseenes rolle som kunnskapsleverandør til kulturmiljøforvaltningen viet stor oppmerksomhet. Her ble det blant annet understreket at forskningen er bærebjelken ved universitetsmuseene, og at verken samlingsutvikling eller samlingsforvaltning kan ses løst fra forskningen. Den tette koblingen mellom forskning, forvaltning, formidling og utdanning ved universitetsmuseene bidrar til at materialet fra de arkeologiske forvaltningsundersøkelsene brukes aktivt som utgangspunkt for kunnskapsvekst og forskning.

Regjeringen vil videreføre arbeidet med å styrke kunnskapsproduksjonen innenfor middelalderarkeologien sammenholdt med forvaltningen av automatisk fredete, arkeologiske kulturminner og skipsfunn for øvrig. Arbeidet vil bygge videre på den prosessen som alt er gjennomført. For å sikre et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag vil regjeringen på nytt vurdere behovet for en uavhengig utredning.

Når det gjelder sjøfartsmuseene i Bergen, Oslo og Stavanger, vil regjeringen, i forbindelse med framlegging av ny museumsmelding i 2021, drøfte disse museenes rolle og framtidige organisering.

Askeladden er Riksantikvarens offisielle nasjonale database over kulturminner i Norge. Databasen inneholder kartfestete data om kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap. En slik digital informasjonskilde, som er tilgjengelig for bruk på tvers av nivåene i forvaltningen, er blant annet viktig for arbeidet med å nå de nasjonale målene.

Askeladden skal fortsatt videreutvikles som sentralt kulturminneregister og skal i tillegg kunne hente data fra rapporter, oversikter, artikler og registre som eies og deles av andre aktører.

Oversikt over nasjonale kulturmiljøinteresser skal signalisere tidlig og tydelig hvilke kulturmiljøinteresser det må tas særlige hensyn til i areal- og sektorplanlegging. Denne oversikten skal utgjøre kunnskapsgrunnlaget for kommuner og andre myndigheter. Oversikten skal samles i Riksantikvarens tredelte register Kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse. Regional kulturmiljøforvaltning skal legge informasjon fra oversiktene til grunn for innspill og dialog med kommunene og andre myndigheter blant annet i

planprosesser og bidra til utvikling av gode retningslinjer for arealbruk. Det er et mål at kommunene ved utarbeidelse av kommune- og reguleringsplaner ivaretar disse områdene gjennom bruk av plan- og bygningsloven.

De siste tiårene har det skjedd store endringer i dokumentasjonsmetoder, noe som gjør det mulig å samle inn store mengder data på svært kort tid. Dette gir muligheter til å lage gode oversikter som grunnlag for prioritering og utforming av langsiktige vernestrategier, samtidig som det gir nye muligheter for forskning og formidling.

Inngrepsfrie metoder er en stadig viktigere del av kartlegging, overvåking og dokumentasjon for kulturmiljøforvaltningen, selv om metodene foreløpig har en del begrensninger når det gjelder bruk i norsk topografi. Utvikling innen prosessering, datalagring og nøyaktig måling har bidratt til viktige framskritt de siste årene.

Regjeringen vil

- sørge for et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag
Det skal blant annet gjøres ved å:
 - i hovedsak kanalisere finansiering av kulturmiljøforskning gjennom Forskningsrådet
 - integrere kunnskapsutvikling knyttet til klimaindringer og kulturmiljø i annen forskning
 - tilpasse dagens miljøovervåkningsprogram på kulturmiljøfeltet til nye kunnskaps- og dokumentasjonsbehov
 - videreutvikle kulturminnedatabasen Askeladden
 - bygge videre på igangsatt prosess for å styrke kunnskapsproduksjonen innenfor middelalderarkeologien

1.10 Internasjonalt samarbeid

Gjennom internasjonalt samarbeid har Norge mulighet til å påvirke initiativ og beslutninger. Slikt samarbeid kan også være et virkemiddel for å nå andre utenrikspolitiske mål, som et tryggere nærområde og gode relasjoner til naboland. Det handler også om å bidra med norsk ekspertise i samarbeidsland og om å hente hjem kunnskap om hvordan andre nasjoner har løst sine utfordringer. Dette skjer også gjennom bilateralt samarbeid.

FNs bærekraftsmål og 2030-agendaen er et viktig rammeverk for Norges internasjonale innsats på kulturmiljøfeltet, slik det også er for disse innsatsområdene nasjonalt. Gjennom internasjonalt samarbeid bidrar Norge til å styrke arbeidet for en bærekraftig utvikling globalt. Beskyttelse av verdensarv og annen kulturarv er videre en integrert del av Norges globale innsats for menneskerettigheter.

Norge er en aktiv bidragsyter til Unesco. Dette gjelder både økonomisk og gjennom aktiviteter som bidrar

til oppfølging av konvensjonene Norge har sluttet seg til. Dette gjelder særlig oppfølging av verdensarvkonvensjonen.

I årene som kommer vil regjeringen videreføre det sterke internasjonale engasjementet og innsatsen og vil prioritere noen områder for særskilt innsats. Dette gjelder særlig på områder hvor det er økende utfordringer i det internasjonale bildet, som for eksempel kulturarv under press på grunn av krig og terror, naturkatastrofer eller klimaendringer, i tillegg til oppfølging av FNs bærekraftsmål.

Norge er i perioden 2017–2021 medlem av verdensarvkomiteen. I komitéarbeidet er Norges prioriteringer å arbeide for å sikre verdensarvens fremragende universelle verdier og en mer helhetlig forvaltning av kultur- og naturarven i tråd med konvensjonens prinsipper. Videre arbeider Norge for å gjøre verdensarvlisten mer representativ og for å styrke institusjoner, eksperter og lokalsamfunn, slik at de kan ivareta verdensarven. Målet er å få fram regioner og ulike typer kultur- og naturarv som i dag er lite representert på listen. Videre ønsker Norge å gjøre landene bedre i stand til å reagere og handle når verdensarv trues som følge av krig, konflikt og naturkatastrofer.

Regjeringen vil videreføre disse prioriteringene ved fortsatt å bidra i Unescos overordnede innsats for å styrke implementeringen av verdensarvkonvensjonen, også når perioden i verdensarvkomiteen utløper. Regjeringen vil særlig vektlegge oppfølging av arbeidet med kapasitetsbygging for å sikre at land kan ivareta og dra nytte av sin egen kultur- og naturarv.

Som ledd i Norges medlemskap i verdensarvkomiteen ble det for årene 2019 og 2020 via bistandsbudsjettet gitt en betydelig økning av budsjettmidlene for å styrke forvaltning og sikring av verdensarven globalt. I løpet av disse to årene er det bevilget til sammen 60 mill. kroner til satsinger på det afrikanske kontinentet, med vekt på naturarv.

Regjeringen vil arbeide for at dette gjøres til en langsiktig innsats.

Konvensjonen om beskyttelse av kulturverdier i tilfelle av væpnet konflikt, Haag-konvensjonen, ble tidlig ratifisert av Norge. Konvensjonen har fått økt aktualitet de siste årene som følge av at kulturarv i økende grad brukes som mål og middel i krig og konflikter. I 2016 sluttet Norge seg også til konvensjonens annen protokoll (1999). Den innebærer en økt forpliktelse for Norge i oppfølgingen av konvensjonen. Partene er forpliktet til å utforme straffebestemmelser for brudd på protokollen, i tillegg til å iverksette ulike tiltak som å identifisere og beskytte viktige kulturverdier.

Klima- og miljødepartementet har et særlig ansvar for oppfølgingen av Haag-konvensjonen og annen protokoll, mens de ulike departementene og sektorene har ansvar for forpliktelsene på sine områder. Klima- og

miljødepartementet vil igangsette et arbeid for å tydeliggjøre ansvarsfordelingen og rollene for de ulike aktørene samt for å øke bevisstheten om forpliktelsene knyttet til konvensjonen.

Norge bidrar med støtte til forebygging og nødhjelp til kultur- og naturarv ved naturkatastrofer eller i krig og konflikt. Støtten gis gjennom sekretariatet til Unescos Heritage Emergency Fund, som har et internasjonalt nettverk av eksperter som kan rykke ut med humanitær hjelp og bistå lokalsamfunn i å sikre kulturarven.

Internasjonal kulturarvkriminalitet omfatter ulovlig handel med kulturgjenstander og bevisst ødeleggelse av kulturmiljø, blant annet som ledd i berøvelse av land og identitet. I krig og konflikt blir kulturarv angrepet og ødelagt med overlegg. For å spre kunnskap om og opplæring av personell i kampen mot ulovlig handel med kulturgjenstander vil regjeringen videreføre støtten til UNODC, FNs organisasjon for bekjempelse av internasjonal narkotikahandel og annen kriminalitet.

Kulturarvkriminalitet er nærmere omtalt i kommende stortingsmelding om miljøkriminalitet.

Gjennom en rekke tiltak bidrar Europarådet til å fremme mangfold og dialog gjennom tilgang til kulturarv og til å skape en forståelse av identitet, felles hukommelse og forståelse mellom befolkningsgrupper. Flere av disse tiltakene har betydning for Norge.

Europarådet er også en viktig møteplass for medlemsstatene, både for å drøfte felles løsninger og politikkutvikling. Norge deltar og bidrar aktivt i slike sammenhenger. Dette arbeidet vil bli videreført. Regjeringen vil særlig vektlegge arbeidet med å se kulturarv, menneskerettigheter, demokrati og bærekraftsmålene i sammenheng.

Samarbeidet med EU omfatter alle politikkområder, også kulturmiljøområdet. Gjennom EØS-avtalen tar Norge inn EU-direktiver som påvirker kulturmiljøpolitikken. I tillegg har EU såkalte «soft law»-tiltak, i form av retningsgivende dokumenter og andre satsinger.

De siste årene har kulturarvfeltet fått stadig større oppmerksomhet i EU. Et av resultatene er en ny Europeisk handlingsplan for kulturarv, European Framework for Action on Cultural Heritage. I handlingsplanen er det etablert fire prinsipper og fem satsingsområder for handling der EU ønsker å bidra. Her er kulturarvens betydning for et inkluderende, bærekraftig, tilpasningsdyktig og innovativt Europa og for et sterkere globalt partnerskap framhevet.

Gjennom handlingsplanen er det etablert en ekspertgruppe som skal drøfte og utveksle erfaringer for å kunne utforme en bærekraftig og deltakende kulturarvpolitikk i Europa. Regjeringen mener det er et stort potensial for erfaringsutveksling og gjensidig støtte og prioriterer derfor norsk deltakelse i ekspertgruppen

Commission expert group on cultural heritage og i arbeidet med å følge opp handlingsplanen.

Regjeringen vil vurdere mulige løsninger for å styrke norske interesser på kulturmiljøfeltet og samarbeidet med EU på dette området.

EØS-midlene er Norges bidrag til utjevning av sosiale og økonomiske forskjeller i Europa. Midlene skal også bidra til å styrke det bilaterale samarbeidet mellom Norge og mottakerlandene. Norges samlede bidrag i perioden 2014–2021 utgjør 2,8 mrd. euro. Etter forhandlinger med EU og de enkelte mottakerlandene er det satt av 177 mill. euro til programområde Cultural Entrepreneurship, Cultural Heritage and Cultural Cooperation i ni land.

Det ble gjennomført en midtveisevaluering av kultur- og kulturarvprogrammene i 2015. Evalueringsrapporten konkluderte med at programmene i betydelig grad bidrar til å bevare europeisk kulturarv. Evalueringen viste også at programmene bidrar til å gi sosiale og økonomiske effekter som varer langt ut over prosjektperioden.

Kulturmiljø har inngått som tema i det nordiske miljøsam arbeidet siden siste halvdel av 1990-tallet. Potensialet for nordisk samarbeid på kulturmiljøfeltet er stort. Dette gjelder blant annet samarbeid om tema som sirkulær økonomi, landskap, attraktive byer, klimaeffekter og klimatilpasning.

Regjeringen er opptatt av å videreføre og styrke det nordiske samarbeidet på kulturmiljøfeltet og bidra til at kulturarven blir et viktig premiss i arbeidet med å nå Nordisk ministerråds visjon om bærekraft.

Regjeringen vil

- arbeide for en ambisiøs global politikk på kulturmiljøfeltet
Det skal blant annet gjøres ved å:
 - prioritere innsats knyttet til oppfølging av FNs bærekraftsmål og kulturmiljø under press
 - videreføre innsatsen gjennom bistandsmidlene for styrking av forvaltningen og sikringen av verdensarven globalt
 - prioritere norsk deltakelse i EUs kulturarvforum
- være en pådriver for å følge opp internasjonale konvensjoner som er med på å ivareta kulturmiljø
Det skal blant annet gjøres ved å:
 - videreføre norske prioriteringer i implementeringen av verdensarvkonvensjonen
 - tydeliggjøre ansvarsfordelingen og rollene for de ulike aktørene knyttet til forpliktelsene i første tilleggsprotokoll til Genèvekonvensjonene, Haag-konvensjonen og annen protokoll

1.11 Økonomiske og administrative konsekvenser

I Granavolden-plattformen slår regjeringen fast at den vil videreutvikle ordninger som motiverer til å bevare både materiell og immateriell kulturarv og ivareta nye funn, slik at også framtidige generasjoner får glede av viktige kulturminner og kulturmiljøer. Videre heter det at regjeringen vil styrke Kulturminnefondet slik at flere private eiere kan få tilskudd til å sette i stand verneverdige eiendommer.

Tiltak og virkemidler som foreslås i stortingsmeldingen, vil bidra til en effektiv måloppnåelse.

Etter hvert som forslag konkretiseres, vil de samfunnsøkonomiske virkningene og eventuelle konsekvenser for private og offentlige parter bli utredet i tråd med utredningsinstruksen. Gjennom konsekvensvurderinger av den konkrete bruken av virkemidler vil regjeringen påse at næringslivet, eiere og andre aktører ikke får urimelige byrder.

Forslag varslet i meldingen vil dekkes innenfor eksisterende budsjettammer. Den årlige budsjettmessige oppfølgingen vil blant annet være avhengig av den økonomiske utviklingen og budsjettsituasjonen.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Trond Giske, Kari Henriksen og Tone Merete Sønsterud, fra Høyre, Marianne Haukland, lederen Kristin Ørmen Johnsen og Tage Pettersen, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati og Silje Hjemdal, fra Senterpartiet, Åslaug Sem-Jacobsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Freddy André Øvstegård, fra Venstre, Carl-Erik Grimstad, og fra Kristelig Folkeparti, Jorunn Gleditsch Lossius, er glad for at regjeringen har lagt fram en stortingsmelding om kulturminnefeltet, noe som gir anledning til en helhetlig debatt om kulturminnefeltet på samme måten som tilsvarende meldinger ga i 2005 og 2013. Komiteen mener det er av stor betydning for det samlede kulturminnefeltet og alle som er engasjert i arbeidet med å ta vare på kulturminner, kulturmiljøer og landskap, at regjeringen og Stortinget med jevne mellomrom har slike helhetlige prosesser.

Komiteen viser til at ved Stortingets behandling av statsbudsjettet 12. desember 2017 ble følgende to vedtak fattet:

Vedtak 204 (2017–2018):

«Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om kulturminnefeltet.»

Vedtak 205 (2017–2018):

«Stortinget ber regjeringen vente med å realitetsbehandle endrede nasjonale mål til stortingsmeldingen om kulturminnefeltet er behandlet.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, registrerer at meldingen innfører begrepet «kulturmiljø», som dekker begrepene «kulturminner, kulturmiljøer og landskap». Flertallet noterer seg også at det i tillegg til «kulturmiljø» innføres begreper som «kulturmiljøforvaltning» og «kulturmiljøpolitikk».

Nasjonale mål i kulturmiljøpolitikken er et resultat av at Klima- og miljødepartementet i 2014 iverksatte en revisjon av nasjonale mål innenfor samtlige av departementets resultatområder. Dette var blant annet en oppfølging av regjeringens Program for bedre styring og ledelse i staten 2014–2017, hvor et av tiltakene var å videreutvikle mål og rapporteringssystemet i etatsstyringen.

Flertallet noterer at regjeringen vil fortsette å arbeide for en gjennomarbeidet nasjonal og global politikk på kulturmiljøfeltet. Slik sett følger kulturmiljømeldingen opp Stortingets tidligere signaler om å videreutvikle ordninger som motiverer til å bevare både materiell og immateriell kulturarv, slik at også framtidige generasjoner får glede av viktige kulturminner og kulturmiljøer.

Flertallet støtter også at kulturmiljø ses i sammenheng med, og som en integrert del av, den øvrige klima- og miljøforvaltningen.

Flertallet ser det som viktig at det totale ambisjonsnivået når det gjelder kulturminnevern i denne meldingen, ikke svekkes i forhold til den forrige meldingen om kulturmiljø, St.meld. nr. 16 (2004–2005) Leve med kulturminner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at det er viktig å styrke kulturminnefeltet ut fra feltets særlige egenart og dets egne behov, mens regjeringen i foreliggende melding i større grad og for ensidig legger opp til å håndtere kulturminnevernet på det tradisjonelle miljøvernets premisser. Disse medlemmer er selvfølgelig enig i at det er mange gode klima- og miljøargumenter for å drive godt kulturminnevern, men holder fast på at hovedformålet er å forvalte den norske materielle kulturarven i hele dens bredde og mangfold på en god måte – fordi den som vitenskapelig kildemateriale kan fortelle om kultur- og samfunnsforhold som har vært, og fordi kulturarven er et «varig grunnlag for nålevende og fremtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet», som dagens kulturminnelov formulerer det.

Komiteens medlem fra Senterpartiet registrerer at regjeringen foreslår å skifte ut begrepet «kul-

turminner» med «kulturmiljø» som samlebetegnelse for feltet og også omdøpe forvaltningen i tråd med dette. Dette medlem er enig i at det er viktig å vektlegge helhetlige kulturmiljøer og landskap sterkere i kulturminnevernet, men vil også se det som en svekkelse om vernet av enkeltkulturminner blir skjøvet i bakgrunnen. Hvordan regjeringen ønsker å løse dette, er fortsatt uklart, siden regjeringen strengt tatt bare har foreslått en overskrift på den lovrevisjonen som varsles. Dette medlem vil derfor avvente regjeringens helhetlige forslag til ny lov før dette medlem tar stilling til forslaget.

Komiteen merker seg at det lenge har vært en debatt om den departementale tilknytningen til kulturmiljø/kulturminneområdet, og ser positivt på etableringen av et departementenes kulturarvforum. Dette er ment å være et samarbeidsorgan etter modell av departementenes verdensarvforum og den interdepartementale land-skapsgruppen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har lenge etterlyst bedre samordning i kulturminnepolitikken og mener det er viktig å styrke samarbeidet på tvers av departementer og etater for å sikre en helhetlige politikk som ivaretar våre kulturminner og felles kulturarv. Disse medlemmer ber regjeringen samtidig sørge for at det nevnte samarbeidsforumet evalueres, slik at man sikrer at dette faktisk bidrar til bedre samordning til det beste for kulturmiljøpolitikken.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser videre til at kulturminnefeltet i Norge på statlig nivå er organisert som en del av Klima- og miljødepartementets virkefelt. Dette har noen fordeler, men også flere ulemper. Disse medlemmer viser til de åpenbare ulempene som knytter seg til at kulturarvspolitikken er splittet mellom Klima- og miljødepartementet og Kulturdepartementet, hvor de kulturhistoriske museene og den immaterielle kulturarven ligger. Disse medlemmer viser videre til at den foreliggende kulturminnemeldingen unngår å problematisere dette, selv om det gjennom tiår har vært et problem at kulturminnefeltet har vært marginalisert politisk fordi det klassiske miljøvernet – og i nyere tid særlig klimaarbeidet – totalt har dominert Klima- og miljødepartementets perspektiver, mens kulturminnevernet ofte har blitt stemoderlig behandlet som en perifer og mindre viktig del av departementets arbeidsområde. Dette illustreres ikke minst av sittende regjeringens manglende vilje til å nå 2020-målene for kulturminnevernet. Disse medlemmer viser videre til at en rekke land organiserer kulturminnefeltet som en del av den samlede kulturpolitikken (noe for eksempel

våre naboland Sverige og Danmark gjør), og at dette har mange fordeler.

Disse medlemmer mener derfor at det er vektige argumenter for at kulturminnefeltets politiske forankring vurderes fordomsfritt, og fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det ville vært synergier å hente på å samle de sektorene i staten som arbeider med kulturarv, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, slutter seg til de tre nasjonale hovedmålene i meldingen, slik det også har vært bred støtte for hos høringsinstansene. Siden dagens fire nasjonale mål for resultatområdet kulturminner og kulturmiljø utløper i 2020, må de nye bærekraftstrategiene konkretiseres i oppfølgingsarbeidet.

Flertallet merker seg at blant organisasjonene som deltok på komiteens åpne høring i Stortinget 13. mai, var det bred tilslutning til hovedretningen i kulturmiljømeldingen.

Komiteen merker seg at organisasjonene i stor grad var enige i innspill til mulig forsterkning av meldingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at de fleste høringsinstansene var positive til de tre målsettingene om engasjement, bærekraft og mangfold som regjeringen har lansert. Disse medlemmer er også innstilt på å støtte nye nasjonale mål som går langs disse hovedlinjene. Men disse medlemmer vil sterkt påpeke at de fleste høringsinstansene samtidig understreket at regjeringens målsettinger i meldingen framsto som svært vage og uforpliktende, noe som er dobbelt foruroligende fordi regjeringen i så liten grad har vært villig til å følge opp de mer konkrete 2020-målene.

Disse medlemmer har merket seg at regjeringen i meldingen angir et opplegg for hvordan den vil følge opp de nasjonale målsettingene framover. Disse medlemmer mener at denne oppfølgingen blir et springende punkt i den framtidige kulturminnepolitikken som bør drøftes i Stortinget.

Disse medlemmer vurderer det slik at høringsinstansene ga tilslutning til at de nye målsettingene skulle bygge på ideene om «engasjement, bærekraft og mangfold» i kulturminnevernet, noe som i liten grad oppleves som kontroversielt eller «en ny politisk kurs» fra regjeringens side. Disse medlemmer vil understreke at høringsinstansene unisont understreket at meldingen var vag og uforpliktende, og at de tre fanene

«engasjement, bærekraft og mangfold» måtte følges opp med konkret politisk innsats, noe regjeringen så langt ikke har bidratt til.

Disse medlemmer mener sittende regjering har liten grunn til å være tilfreds med sin innsats på kulturminnefeltet. Disse medlemmer viser til at norsk kulturminnepolitikk fikk et særlig løft i samband med at St.meld. nr. 16 (2004–2005) Leve med kulturminner ble behandlet i Stortinget. Disse medlemmer understreker at det i forbindelse med dette – og gjennom tverrpolitisk enighet – ble fastlagt nasjonale målsettinger for kulturminnepolitikken som skulle nås innen 2020. Satsingen ble fulgt opp av den rød-grønne regjeringen i perioden 2005–2013, og de politiske satsingene ble oppsummert og politikkmålene konsolidert og oppdatert da Stortinget behandlet Meld. St. 35 (2012–2013) Framtid med fotfeste.

Disse medlemmer viser til at det var tverrpolitisk enighet om satsingen på kulturminner og kulturmiljøer i 2005, men at regjeringen siden 2013 ikke har fulgt opp satsingen. Noen år har til og med regjeringen lagt fram forslag til kutt i kulturminnevernets budsjettposter. I budsjettforhandlinger i Stortinget har bevilgninger på enkelte poster noen ganger blitt økt, men disse økningene har ikke stått i rimelig forhold til Stortingets vedtatte 2020-målsettinger. Det er derfor sittende regjeringens ansvar at 2020-målene ikke har blitt nådd. Regjeringen har gjentatte ganger bekreftet for Stortinget at bevilgningene på kulturminnefeltet har vært for lave til at 2020-målene kan oppfylles – men regjeringen har samtidig insistert på å holde bevilgningene på for lavt nivå.

Disse medlemmer mener dette er så alvorlig at det gjør følgende forslag nødvendig:

«Stortinget ber Riksrevisjonen evaluere hvordan de nasjonale målene for kulturminnevernet har blitt fulgt opp etter Stortingets behandling av Meld. St. 35 (2012–2013) Framtid med fotfeste, med sikte på å klarlegge hvorfor de nasjonale målsettingene for kulturminnevernet ikke er nådd til 2020.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, ser at ifølge Dokument nr. 3:9 (2008–2009) om oppfølging av St.meld. nr. 16 (2004–2005) Leve med kulturminner er det gjennomført både tre- og fireårsrevisjon av denne i 2008 og i 2009. Dette var midt i perioden med rød-grønn regjering av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. I treårsrevisjonen – som vanligvis avslutter revisjoner, var Riksrevisjonen ikke tilfreds med oppfølgingen av noen av de tre målene, og det ble derfor gjennomført en ny «fjerdeårsrevisjon»:

«Riksrevisjonens undersøkning av korleis Miljøvern-departementet ivaretek sitt nasjonale ansvar for freda og verneverdige bygningar - Dokument nr. 3:9 (2008-2009):

- Riksrevisjonen har merket seg at det ikke er etablert et tilfredsstillende rapporteringssystem for målet om å ivareta verneverdige bygninger. Riksrevisjonen mener at dette øker sannsynligheten for at målet ikke blir nådd innen 2020.
- Det er utfordringer knyttet til å få fylkeskommunene til å prioritere fredingsarbeidet. Dette kan etter Riksrevisjonens mening medføre at målet om et representativt utvalg vedtaksfredede bygninger innen 2020 ikke nås.
- Det finnes ingen oversikter over den totale tilstanden til fredede bygninger i privat eie. Riksrevisjonen finner det derfor ikke sannsynlig at målet om et ordinært vedlikeholdsnivå på fredede bygninger innen 2020 kan nås.»

Flertallet må derfor etter Riksrevisjonens tidlige tilsyn i saken konkludere med at det var innsatsen til den rød-grønne regjeringen fram til 2013 som ikke var tilstrekkelig. Flertallet mener at kommentarer ifra Riksrevisjonen ifra 2009 som: «Det finnes ingen oversikter», «ikke er etablert et tilfredsstillende rapporteringssystem for å nå målet», «medføre at målet om et representativt utvalg vedtaksfredede bygninger innen 2020 ikke nås» og «øker sannsynligheten for at målet ikke blir nådd innen 2020», viser at det var manglene i arbeidet allerede i den rød-grønne regjeringsperioden som la grunnlaget for at målene for 2020 ble vanskelige å nå. Nettopp derfor har også regjeringen og departementet i den nye kulturmiljømeldingen lagt vekt på at man setter opp brede bevaringsstrategier heller enn enkeltmål på objektnivå som begrenser kulturmiljøarbeidet på så mange vis.

Flertallet vil også påpeke at i sin siste revisjon (2014–2015) konkluderte Riksrevisjonen med at de avsluttet saken i denne omgang, men ville følge utviklingen og «set eventuelt i gang en ny forvaltningsrevisjon dersom det framleis er risiko for at måla i vedtaka og føresetnadene til Stortinget ikkje nås».

Flertallet registrerer at Riksrevisjonen har fulgt opp etter 2015, men ikke på egen hånd sett grunn til å sette i gang noen videre revisjon på området. Flertallet merker seg at bevilgningene fra regjeringene til området har økt jevnt i denne perioden. Flertallet vil videre overlate til Riksrevisjonen selv å vurdere i hvilken grad det er nødvendig å igangsette en forvaltningsrevisjon innen dette feltet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter beskrivelsene i meldingen og at kulturminnepolitikken settes inn i en større samfunnsmessig sammenheng, blant annet som del av en overordnet politikk for å nå FN's bærekraftsmål. Samtidig er disse medlemmer bekymret for at meldingen ikke

går lenger enn å gi overordnede beskrivelser, og etterlyser konkretisering med hensyn til både resultatmål og tidsfrister. Disse medlemmer frykter at fine beskrivelser uten tiltak vil gjøre at kulturminnepolitikken blir skadelidende, og at dette understrekes av regjeringens manglende satsing de senere årene.

Disse medlemmer minner om at det er et nasjonalt ansvar å ta vare på vår felles kulturarv. Disse medlemmer mener at prioriteringene må forankres i Stortinget.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om mål for kulturmiljøpolitikken med konkrete resultatmål og tidsfrister, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti mener at de nye bevaringsstrategiene vil bidra til å ta vare på et mangfold av kulturmiljø. Flertallet registrerer videre at bevaringsstrategiene skal heve seg over objektnivå og ha en bredere inngang enn de gamle bevaringsprogrammene, og at temaene skal være uavhengige av type kulturmiljø og tidsperioder og favne geografisk, sosial, etnisk og næringsmessig bredde.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er innstilt på å gå inn i en diskusjon om nye bevaringsstrategier og er på samme måte åpne for å vurdere hvordan større helheter (kulturmiljøer og landskap) kan innarbeides i disse strategiene. Disse medlemmer frykter likevel at flertallspartiernes understrekning av at man skal «heve seg over objektnivå», er et forsøk på å vri seg unna det faktum at Norge i dag har en lang rekke fredede og verneverdige kulturminner og kulturmiljøer som regjeringspartiene og deres støtteparti Fremskrittspartiet helt siden 2013 har tatt altfor lett på. Disse medlemmer understreker at hovedgrunnen til at de nasjonale målsettingene for 2020 ikke har blitt nådd, er at Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti ikke har vært villige til å gi kulturminnesektoren et bevilgningsløft de årene disse partiene har sittet med flertall. Disse medlemmer frykter videre at denne holdningen kan føre til at regjeringen og dens støtteparti, Fremskrittspartiet, legger opp til målsettinger for kulturminnevernet som er så vage og uforpliktende at kulturarven blir klart skadelidende. Disse medlemmer er derfor sikre på at et regjeringsskifte er nødvendig for å få et taktskifte i kulturminnepolitikken.

Disse medlemmer viser til de ti bevaringsprogrammene som ble etablert etter at regjeringen Stoltenberg II la fram St.meld. nr. 26 Regjeringens miljøpolitikk

og rikets miljøtilstand. Bevaringsprogrammene har lagt mye av grunnlaget for forvaltningen av kulturmiljø de siste 15 årene og har vært en av de viktigste satsingene i arbeidet med å nå de eksisterende nasjonale målene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er derfor bekymret for forslaget om at bevaringsprogrammene nå skal fases ut og erstattes med nye bevaringsstrategier, særlig siden bevaringsprogrammene har vært svært viktige for det langsiktige arbeidet med å ta vare på kulturminnene og for å sikre at særlig viktige områder prioriteres. Disse medlemmer viser til at regjeringens begrunnelse for endringen er at de nye nasjonale målene favner bredere, og at man ønsker å se bevaring og utvikling i sammenheng med bredere forankring, engasjement, formidling og ulike lovverk.

Disse medlemmer mener dette kan være positivt som et supplement til bevaringsprogrammene, men at dette ikke må skje gjennom utfasing. Målene i bevaringsprogrammene er ikke nådd, og i stedet for å gi opp målene, bør satsingen intensiveres slik at målene nås, samtidig som man setter nye og enda mer ambisiøse mål.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å beholde bevaringsprogrammer på kulturminnefeltet for å nå de etablerte målsettingene og å fremme forslag om tidsfrister for dette.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det ligger an til et flertall for å erstatte bevaringsprogram med bevaringsstrategier, og velger å gå konstruktivt inn i diskusjonene om dette. Disse medlemmer viser til at det for disse medlemmers vedkommende er avgjørende at regjeringen i stortingsmeldingen sier følgende:

«Erfaringer har vist at bevaringsprogrammene har vært en effektiv måte å strukturere bevaringsarbeidet på. Både bevaringsprogrammene, fredningsstrategien og arbeidet med kulturminner i kommunene har vært tett koblet til de eksisterende nasjonale målene, hvor reduksjon av tap, forbedret vedlikeholdsnivå og økt representativitet har vært de overordnede prioriteringene. Denne type grunnleggende forvaltning av kulturhistoriske verdier skal fortsatt være en viktig del av kulturmiljøforvaltningens prioriteringer.»

Regjeringen sier i meldingen også:

«Arbeidet med å identifisere temaer og utarbeide bevaringsstrategier skal startes umiddelbart, men det vil ta noe tid å få dem på plass. Samtidig pågår det et betydelig arbeid i de eksisterende bevaringsprogrammene og fredningsstrategien som skal sluttføres. Det vil derfor være behov for en gradvis utfasing av de eksisterende

programmene, parallelt med at ny struktur etableres. I forbindelse med dette arbeidet vil det også bli vurdert om noen av dagens bevaringsprogram skal videreføres som ordinære tilskuddsposter, og om det er behov for å justere på innretningen av de øvrige tilskuddspostene.»

Disse medlemmer peker også på at dette gjør det helt nødvendig at regjeringen legger fram de nye bevaringsstrategiene for Stortinget, slik at helheten kan få en grundig politisk behandling. For disse medlemmer er det avgjørende at den totale innsatsen på kulturminnefeltet styrkes og ikke svekkes, og at de viktigste innsatsene i bevaringsprogrammene videreføres som tilskuddsposter.

Komiteen vil understreke betydningen av at målene og satsingsområdene innen kulturminnepolitikken må forankres i Stortinget. Ved utforming av bevaringsstrategier er det viktig at organisasjonene og andre relevante aktører inkluderes i arbeidet med utformingen.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i samband med bevaringsstrategiene fremme forslag om hvordan staten kan stimulere private eiere av kulturminner og kulturmiljøer til jevnt, godt vedlikehold gjennom skatte- og avgiftsinsentiver.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at en av de nye bevaringsstrategiene skal handle om kirker, og at det i den forbindelse legges til grunn en målsetting om at alle steinkirker fra middelalderen skal ha ordinært vedlikeholdsnivå innen 1 000-årsjubileet for slaget på Stiklestad i 2030.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en egen sak for Stortinget om nye bevaringsstrategier på kulturmiljøfeltet (inkludert temavalg, resultatmål og indikatorer) og samtidig gjøre rede for hvordan den vil samordne og styrke de relevante økonomiske virkemidlene.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram en tidfestet opptrappingsplan for midlene som forvaltes av Kulturminnefondet på Røros.»

Komiteen ønsker at det legges særlig vekt på ivaretagelse av kulturmiljøet til de nasjonale minoritetene,

kvener, jøder, rom, romanifolk og skogfinner. Samene har som urfolk særlig status i Norge. Slik skal det fortsatt være. Komiteen legger til grunn at alle minoriteters kulturminner og kulturmiljøer ivaretas på en god måte uavhengig av størrelse og status.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke at den samiske befolkningen skiller seg fra de nasjonale minoritetene i kraft av at samene har status som urfolk etter ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, som Norge ratifiserte i 1990. Samene har altså urfolkstatus, noe som også gjelder samene i det sørsamiske området. Flertallet vil bemerke at dette i denne sammenhengen rettferdiggjør sterk innsats for å hegne om samiske kulturminner og kulturmiljøer.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet ved flere korsveier har fremmet forslag om større bevilgninger til samisk kulturminnevern.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser videre til at Norge har særlige forpliktelser når det gjelder de nasjonale minoritetene: jøder, kvener/norskiner, skogfinner, rom og tater/romanifolk. Anerkjennelsen av disse som nasjonale minoriteter skjedde i 1999, og det er viktig at kulturminnevernet følger opp disse minoritetenes kulturminner på en kraftfull måte. Flertallet mener den norske kulturminneforvaltningen har satt i gang mange gode initiativ i denne sammenhengen, og mener at dette arbeidet må fortsette med uforminsket kraft.

Flertallet viser til at Stortinget i mai 2019 behandlet Endringer i kulturminneloven (fredningsgrensen for samiske kulturminner), jf. Prop. 42 L (2017–2018) og Innst. 305 L (2017–2018).

Flertallet vil trekke fram flertallsmerknaden, som også regjeringspartiene sto bak, der kvenene omtales som en av de fem nasjonale minoritetene i Norge, og som omtaler at de kvenske kulturminnene ikke har automatisk fredningsstatus etter kulturminneloven på samme måte som de samiske. Flertallet påpekte i denne forbindelse at kvenske kulturminner er en sårbar og utsatt kategori som bør prioriteres på bakgrunn av en omforent strategi, der endringer i lovverket kan være ett av flere aktuelle virkemidler som vurderes.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at, da dette ikke var utredet, foreslo komiteens flertall at «problemstillingen tas opp til drøfting i den kommende stortingsmeldingen om kulturminner og legges frem for Stortinget på passende måte».

Disse medlemmer kan ikke se at dette temaet er omtalt i meldingen, og forventer at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med en slik drøfting.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er mange grunner til å håndtere kvenenes kulturminner etter samme fredningsgrense som samenes kulturminner, og fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i arbeidet med den varslede lovrevisjonen på kulturminnefeltet innarbeide en fast fredningsgrense for de nasjonale minoritetenes kulturminner, inkludert kvenenes kulturminner, etter modell av den faste fredningsgrensen for samiske kulturminner.»

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener at en eventuell automatisk fredning for kvenske kulturminner krever en lovendring, og derfor må ses i sammenheng med det varslede lovarbeidet for en ny kulturmiljølov. Flertallet ser at meldingen viser til at det varslede lovarbeidet skal vurdere hvorvidt de nasjonale minoritetenes kulturminner og kulturmiljøer ivaretas på en god nok måte. Flertallet anbefaler derfor at en drøfting av automatisk fredning for kvenske kulturminner gjøres som en del av det varslede lovarbeidet.

Komiteen er opptatt av forvaltningen av kirker, gravplasser og kirkenes omgivelser. Deres rolle i norsk historie og kultur kan ikke undervurderes. De bør derfor være en integrert del av regjeringens videre arbeid i forlengelsen av meldingen. Komiteen ønsker spesielt å peke på steinkirkene fra middelalderen, som har behov for ytterligere vern, utbedring og sikringsarbeid. Komiteen mener middelalderkirker må inkluderes i en av de kommende bevaringsstrategiene, og at oppfølgingen ses i sammenheng med midlene fra Opplysningsvesenets fond.

Komiteen viser til at Stortinget, i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 29 (2018–2019) Opplysningsvesenets fond, nylig har vedtatt at regjeringen skal lage en plan for utbedring av verneverdige kirkebygg. Komiteen viser til at Norsk institutt for kulturminneforskning bidrar med viktig kunnskap, og viser til at KA Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter gjennomførte en tilstandsundersøkelse i 2017/18 over tilstanden til de ulike kategoriene kirkebygg.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at vi har tilgang på nok kunnskap om våre mest sårbare og verdifulle kirker, og at det nå haster med en større grad av konkretisering fra regjeringens side.

Komiteen vil vise til viktigheten av å ta vare på kulturminner som er en del av Norges historiske arv. Komiteen vil derfor vise til enigheten på Stortinget i forbindelse med saken om Opplysningsvesenets fond (OVF) fra tidligere i år, som forplikter staten til en økt innsats til vedlikehold av eldre kirkebygg som er en del av nasjonens kulturhistoriske arv.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, mener at vikingtidens skipshauger har gitt verden ikoniske funn, og at man etter hvert bør se på om man kan løfte disse stedene inn på UNESCOs verdensarvliste. Det er stor regional vilje til å bidra i dette arbeidet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet støtter målet om å innskrive vikingtidens skipshauger på verdensarvliste, men synes det er besynderlig at ikke regjeringen kom med noen omtale av dette i den foreliggende kulturmiljømeldinga. Dette medlem finner vikingtidsarven omtalt ett sted i meldinga – og det er i en bildetekst på side 94.

Komiteen viser til at Norge tidligere samarbeidet i en gruppe på seks land rundt Østersjøen og Nord-Atlanteren for å få åtte kulturminner og steder fra vikingtiden inn på verdensarvliste (serienominasjonen Viking Age Monuments and Sites). Fra Norge dreide det seg om følgende forslag til verdensarvsteder: Skipsbegravelsene i Vestfold (Borre, Oseberg og Gokstad), samt kvernsteinsbruddene i Hyllestad. Komiteen har merket seg at en så omfattende serienominasjon nå ikke lenger synes aktuell, men mener det er synd om ikke Norge kan finne samarbeidspartnere i arbeidet med å løfte fram denne viktige delen av vår historie. Vikingtiden var i høyeste grad et internasjonalt fenomen i vår del av verden – og datidens kultur i nåtidens Norge var sterkt knyttet til våre naboland i Norden og Europa, og den norrøne ekspansjonen og kulturutvekslingen nådde langt ut over Nordens grenser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjøre rede for hvordan Norge kan gjenoppta samarbeidet med andre land om å få kulturminner og kulturmiljøer fra vikingtiden inn på UNESCOs verdensarvliste, herunder gjøre rede for hvilke norske steder – inkludert skipshaugene i Borre, Oseberg og Gokstad, samt kvernsteinsbruddene i Hyllestad – som kan være aktuelle som Norges nye bidrag.»

Komiteen vil trekke fram vernet av enkeltobjekter som fortsatt viktig. Fartøyene, de siste årenes funn av vikingskip, samt ivaretagelse, forskning og formidling

rundt disse kan være eksempler på kulturminner som må følges opp på en god og hensiktsmessig måte. Levede kulturminner som fartøyene Skibladner, Statsraad Lehmkuhl, Sørlandet og Christian Radich, er øg eksempler på det samme. Både fartøy som har gått langs kysten, og fartøy som har gått på sjøer eller kanaler i innlandet, er en del av denne viktige tradisjonen.

Komiteen mener videre at regjeringen bør legge til rette for forvaltningens planlegging og arbeid innen enkeltområder som: fartøyvern, vern av industribygg og anlegg samt fortidsminner generelt. Komiteen ser at historisk næringsvirksomhet samt infrastruktur særlig kan trekkes fram som mulige videre fokusområder. Komiteen vil fremheve historiske gruver som Kongsberg Sølvverk, Røros Kobberverk, Løkken Verk, Blaafarveværket, Sulitjelma gruber, Sydvaranger, Rana Gruber, Store Norske Spitsbergen Kulkompani, Titania og Visnes har alle vært sentrale i oppbyggingen av Norge som nasjon. Det samme har kanaler som Haldenkanalen og Telemarkskanalen. Komiteen vil videre trekke fram de historiske jernbanene som Krøderbanen, Setesdalsbanen, Urskog–Hølandsbanen, Thamshavnbanen, Rjukanbanen, Gamle Vossebanen, Lommedalsbanen, Tinnosbanen samt diverse dresinbaner som viktige kulturminner og turistattraksjoner. Komiteen er også opptatt av den rollen fyrene langs kysten spiller som eksempler på både historisk og levende kystkultur. Med fartøyvernet står de sentralt. Norsk forening for fartøyvern har for tiden 193 fartøyer på sin liste over historiske fartøy. Komiteen ønsker også å nevne fort og festningsverk langs kysten som viktige deler av kulturarv og kulturmiljø.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen nå har hatt flere år på seg til å gi alle disse viktige kulturminnene et bevilgningsløft, men at regjeringen i all hovedsak har latt slike satsinger ligge. Disse medlemmer minner om at den framdriften som har vært i kulturminnepolitikken siden 2013, i all hovedsak har kommet fra Stortingets side.

Komiteen viser til at bevaringsprogrammet for tekniske og industrielle kulturminner nå involverer 15 anlegg som er definert som nasjonalt prioriterte, som gjennom bevaringsprogrammet har vært sikret et nasjonalt program med egen bevilgning. De tekniske og industrielle kulturminnene er viktige for å bevare vår felles industrihistorie.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti konstaterer likevel at bevilgningene ikke har økt de siste årene, selv om antall anlegg som kan søke om støtte, har blitt flere. Disse medlemmer viser til at tilskuddene bidrar til å sikre vedlikehold av kul-

turminnene og lønn til ansatte som ivaretar kompetansen knyttet til anleggene og driften av disse, en kompetanse som er en forutsetning for fortsatt «levende kulturminner».

Disse medlemmer registrerer at det fremgår i meldingen at målet om at et representativt utvalg fartøy skulle ha et normalt vedlikeholdsnivå innen 2020, ikke ble nådd. Disse medlemmer mener dette tydeliggjør at det er nødvendig med en god plan for hvordan et representativt utvalg fartøy skal kunne bevares for fremtiden, og etterlyser konkrete tiltak. Disse medlemmer viser til høringsinnspill fra Norsk Forening for Fartøyvern, som etterlyser en nasjonal verneplan for fartøy med klare mål og tiltak, og at dette utarbeides i samarbeid med det frivillige fartøyvernet. Norsk kyst- og sjøfartshistorie er en bærebjelke i vår kulturarv, og det er ingen grunn til å gi opp målene for ivaretagelse av kulturarven på dette området.

Komiteen registrerer at det i noen tilfeller kan oppstå målkonflikter i klima- og miljøpolitikken. Et eksempel på dette kan være montering av solcellepanel på bevaringsverdige bygninger. Komiteen vil i så måte først og fremst legge vekt på betydningen av at autentisiteten ved den verneverdige bebyggelsen tas vare på.

Komiteen merker seg at ny teknologi har gjort det mulig å oppdage kulturminner uten å gjøre inngrep i grunnen. Det må forventes at antallet slike funn vil øke i tiden fremover. Mange av disse objektene vil av forskjellige årsaker ikke være hensiktsmessig å grave ut, men i stedet bevares på stedet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, ser videre fram til en ny kulturmiljølov der lovarbeidet innen arkeologien vil bli sentralt.

Komiteen anerkjenner at utgifter til arkeologiske undersøkelser kan være en stor kostnad for mange. Komiteen ber regjeringen vurdere kostnadssiden for tiltakshavere i forbindelse med arbeidet med å utarbeide retningslinjer for «særlige grunner», jf. kulturminneloven § 10.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, registrerer at regjeringen ikke har fulgt opp stortingsvedtak 764 (2017–2018), som lød:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med stortingsmeldingen om kulturminnefeltet foreta en gjennomgang av dekningsplikten når gårdbrukere blir pålagt undersøkelser etter kulturminneloven §§ 9 og 10, og vurdere å innlemme 'utvidelser og nybygg av driftsbygninger på alminnelige gårdsbruk' i bestemmelsen for 'mindre, private tiltak'.»

Regjeringen skriver i meldingen:

«På grunnlag av dette ønsker ikke regjeringen å gjøre endringer i Rundskriv T-02/2007 eller i praktiseringen av dette. Regjeringen mener likevel det er grunnlag for å se nærmere på om landbruksnæringen blir urimelig belastet og vurdere hvordan dette eventuelt kan ivaretas gjennom å utarbeide nærmere retningslinjer for 'særlige grunner', jf. kulturminneloven § 10.»

Flertallet forventer at regjeringen på egnet måte kommer tilbake til Stortinget med en orientering om dette arbeidet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i arbeidet med å utarbeide nærmere retningslinjer for 'særlige grunner' etter kulturminneloven § 10, legge til grunn at utvidelser og nybygg av driftsbygninger på alminnelige gårdsbruk alltid konstituerer særlig grunn til at staten skal dekke kostnadene ved arkeologiske utgravninger.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet viser til konfliktene som kan oppstå for utvikling når det gjøres funn av kulturmiljømessig verdi i forbindelse med utbygging og infrastrukturprosjekter. Disse medlemmer mener det må gjøres skjønnsmessige vurderinger som gjør at nødvendig utvikling av samfunnet ikke stopper opp eller unødig vanskeliggjøres i enhver slik sammenheng, og at balansen i de ulike samfunnshensynene ivaretas.

Disse medlemmer viser til den store belastningen det kan være for lokalsamfunn og ulike aktører dersom utvikling blir stoppet opp, også når det gjøres av hensyn til kulturmiljømessige forhold.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener derfor at inngripende tiltak overfor private grunneiere bør forsøkes begrenset til et absolutt minimum, og at eventuelle inngripende tiltak må kompenseres fullt ut.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har merket seg den betydelige arkeologiske aktiviteten i Norge de siste årene. Nye metoder og spennende funn har gitt oss viktig kunnskap – noe utgravningene av kongsgården på Avaldsnes, vikingskipet på Jellestad og ruinene av Klemenskirken i Trondheim til fulle illustrerer. Disse medlemmer vil dessuten nevne at det er flere velkjente problemstillinger knyttet til norsk arkeologi, for eksempel knyttet til finansiering av arkeologiske undersøkelser/utgravninger, hvordan nye metoder gir nye muligheter, og ikke minst hvordan arkeologiske funn forvaltes, formidles og forskes på.

Disse medlemmer registrerer at det er stor interesse for det arkeologiske feltet i Norge, og tror det er

et uforløst potensial knyttet til sterkere statlig innsats på feltet, og fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om arkeologi i Norge, hvor regjeringen legger til grunn en sterkere satsing på forskning og formidling og samtidig vurderer om staten i sterkere grad burde legge til rette for såkalte forskningsgravninger og styrke den statlige finansieringen av slike.»

Disse medlemmer vil videre peke på at norsk arkeologi i all hovedsak har fokusert på levninger som er fra før reformasjonen (1537), og at levninger som er fra etter dette tidspunkt, i regelen kan ødelegges uten arkeologisk registrering. Disse medlemmer mener at Norge på dette feltet henger etter en lang rekke land, inkludert våre naboland, og mener at en moderne kulturminnepolitikk også må gi større rom for etterreformatorsk arkeologi.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med en egen stortingsmelding om arkeologi i Norge vurdere hvilke virkemidler som kan tas i bruk for å satse sterkere på etterreformatorsk arkeologi.»

Kulturer henger sammen, og forskjellige kulturer påvirker hverandre og sameksisterer i høy grad. Komiteen ser det derfor som naturlig å legge vekt på europeisk og internasjonalt samarbeid innen forvaltning, forskning og kunnskap, slik meldingen gjør. Det er klokt.

Videre setter komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, pris på hvordan bærekraft og sirkulærøkonomiske forhold trekkes fram som et naturlig grunnlag for kulturmiljøpolitikk. Skal klimamål oppnås, må vi i større grad ta vare på eksisterende bygg og landskap. Rehabilitering av bygg vil derfor være sentralt for hvordan man integrerer klima- og kulturmiljøhensyn i de samme prosjektene. Et eksempel på hvordan man kan oppnå slike mål, er rehabiliteringen av Bergen rådhus, som sparte store CO₂-utslipp, var økonomisk bærekraftig og tok gode kulturminnehensyn. Flertallet vil understreke den klimamessige betydningen av å ivareta og renovere gamle bygninger i stedet for å rive og bygge nytt. Ivaretagelse av gamle bygningsmiljøer vil på denne måten kunne ha en trippel effekt: klimagassutslippene vil minimeres, identitetstilknytningen til et område vil forsterkes, samtidig som de estetiske og håndverksmessige verdiene av bygningene bevares. Offentlige myndigheter har et særlig ansvar i så måte.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, mener at for å oppnå størst mulig grad av

rehabilitering kan det være nødvendig at regjeringen ser på tilpasninger i plan- og bygningsloven.

Komiteens medlem fra Senterpartiet er åpen for å vurdere endringer i plan- og bygningsloven for å ivareta kulturminnehensyn, men forbeholder seg retten til å se forslaget først. Dette medlem mener dessuten at det er underlig at flertallspartiene varsler slike lovendringer i komitéinnstillingen uten at dette er gjort i selve stortingsmeldingen.

Komiteen viser til at regjeringen i meldingen varsler at den vil «legge EVAPLAN til grunn for å se på forholdet mellom plan- og bygningsloven og kulturmiljølovgivningen» og «vurdere mulighetene som ligger i eksisterende lovverk for å forhindre spekulativt forfall».

Komiteen viser til at meldingen trekker frem bygningsvernssentrene som viktige tiltak, da de driver opplæring og rådgivning til private eiere. Komiteen understreker behovet for å ivareta håndverkstradisjoner og at det er viktig å opprettholde og videreutvikle disse.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter oppstartstøtte til flere sentre, men vil samtidig understreke betydningen av at sentrene også har langsiktig finansiering. Disse medlemmer vil også understreke at med overføring av oppgaver til fylkeskommunene vil den lokale kompetanseoverføringen være enda viktigere enn før.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener at rådgiving er mest effektivt der den er uavhengig av myndighetsutøvelse, slik vi ser det bl.a. i Akershus bygningsvernssenter og i Murbyen Oslo. Dette medlem mener derfor at det bør opprettes bygningsvernssentre i alle fylker. Sentrene bør ha tilknytning til et museum eller en kulturvernorganisasjon, men ellers drives uavhengig.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge en plan for hvordan alle fylker kan få minst ett eget bygningsvernssenter i regi av lokale museer og/eller frivillige kulturminneorganisasjoner, og komme tilbake med forslag om statlig driftstøtte til disse når regjeringens forslag til bevaringsstrategier fremmes for Stortinget.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, ser at meldingen legger opp til at et oppstartstilskudd til å etablere regionale rådgivningstjenester skal vurderes. Det er viktig at slike rådgivningstjenester tilpasses lokale/regionale behov og forhold. Det vil derfor være uheldig om regjeringen skal

definere hvordan disse skal innrettes. Flertallet mener av den grunn at det ikke vil være riktig at det fra sentralt hold lages en detaljert plan for hvor ansvaret for tjenestene skal legges, og for hvem som skal drifte disse. Flertallet bemerker også at noen av de fagmiljøene som fungerer tilnærmet som bevaringssentre, i visse tilfeller er regionale, og at et slikt forslag som er fremmet ovenfor om fylkesvise sentre, kan splitte opp disse miljøene. Flertallet vil gjerne at det skal bevilges midler til rådgivningstjenester, men det må, som vanlig, tas gjennom de ordinære budsjettprosessene.

Komiteen minner om at eiere og forvaltere av kulturminner og kulturmiljø må ha tilgang til gode håndverkere og andre fagfolk som vet hvordan praktisk vernearbeid foregår.

Komiteen slutter seg videre til FNs bærekraftsmål og merker seg at det kan være konflikter mellom næringsinteresser, for eksempel hyttebygging og annen næringsvirksomhet, og interesser som vil bevare områder.

Komiteen mener at det sterkeste vernet et kulturminne kan få, ikke ligger i vedtak, men i engasjement. Lokalt engasjement hos enkeltpersoner og frivillige organisasjoner må ikke undervurderes i kulturminnevernet. Komiteen ser meldingens tunge vekt på deltagelse fra alle og frivilligheten som en styrke, og regner derfor med at regjeringen vil arbeide videre for å få frivillige og profesjonelle krefter til å fungere best mulig sammen innen kulturmiljøfeltet. Komiteen ønsker at man skal legge ytterligere vekt på å oppnå gode resultater ved å legge godt til rette for økt frivillighet. Det vil gi bedre nyrekruttering og økt aktivitet. Komiteen ser at friheten for frivilligheten er særlig viktig, og legger vekt på at de institusjonelle koblingene ikke legger for stramme bånd på deres handlingsrom, men i hovedsak gir gode innspill bygd på fagkunnskap.

Komiteen er enig i at frivillig innsats er den kanskje viktigste bærebjelken i det norske kulturminnevernet.

Komiteen er glad for at meldingen vektlegger det frivillige kulturvernets innsats og kompetanse.

Samtidig registrerer komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, at det ikke varsles en styrking av satsingen på frivilligheten.

Flertallet mener frivilligheten trenger anerkjennelse og gode arbeidsbetingelser gjennom samarbeid med myndighetene, forutsigbare rammevilkår og minst mulig byråkrati. Flertallet viser til at momskompensasjonsordningen for frivillige organisasjoner er en viktig ordning også for organisasjonene innen kulturminnevernet, og at denne må trappes opp til full momskompensasjonsordning.

Flertallet vil også understreke at da mye av tilretteleggingen for frivilligheten skjer lokalt, er kommuneøkonomien også svært viktig for å sikre gode vilkår for frivilligheten.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er uheldig at det er en stor forskjellsbehandling av de frivillige kulturvernorganisasjonene når det gjelder støtte fra staten, siden alle disse fremmer historieforståelse og engasjement for materiell og immateriell kulturarv.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å følge opp det nasjonale målet om engasjement ved å sørge for at alle medlemsorganisasjoner i Kulturvernforbundet får grunnstøtte over kap. 1400 post 70 på statsbudsjettet eller på annet egnet vis.»

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til regjeringens signaler i Granavolden-plattformen som peker på en styrking av Kulturminnefondet slik at flere private eiere kan få tilskudd til å sette i stand verneverdige eiendommer.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke at Granavolden-plattformen er svært luftig i sin omtale av «satsing på Kulturminnefondet». Dette medlem viser til at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet – som siden 2013 har utgjort flertallet i norsk politikk – ganske systematisk har stemt ned forslag om betydelige økninger i Kulturminnefondets midler samt en forpliktende opptrappingsplan for Kulturminnefondet i årene framover.

Komiteen er opptatt av tilskuddsordningene rettet mot kulturminnevernet, og særlig overfor privatpersoner som eier bygninger som er vernet. Komiteen er positiv til at rullende kulturminner omtales, og at regjeringen som oppfølging av meldingen skal kartlegge behovene og hvordan de eksisterende tilskuddsordningene fungerer, for å se om det er behov for justeringer av disse.

Komiteen merker seg at det i meldingen trekkes fram hvordan man kan arbeide med økonomisk inntjening innen kulturmiljøområdet. Komiteen vil videre påpeke at turistnæring er livsgrunnlaget i mange bygder og dalstrøk, og at komiteen setter pris på det viktige arbeidet som gjøres i denne næringen. Komiteen ser et stort potensial, innen kulturturisme spesielt, og forventer at regjeringen arbeider målrettet med videre tilrettelegging innen denne delen av kulturmiljøområdet og følger opp strategien for kulturturisme.

Komiteen ser det som naturlig at det i kulturturismen både satses på immateriell og materiell kultur. Det

er ikke bare gårdsbygningene ved en vernet gård som er viktige, men også at de som driver gården skal få kunne selge opplevelse, gardsmat og drikke, til turister og andre, for å kunne ha inntjening basert på sin store innsats. Komiteen ser også at dette kan spille på lag med strategien Matnasjonen Norge 2030. Norge har alle forutsetninger for å fremme kortreist mat, ren mat og mat som kultur og næring. Vi er blant de fremste i verden på sjømat og landbruksprodukter. Komiteen mener at mat som kultur fremmer både geografisk og lokal identitet og gir grunnlag for næringsutvikling. Verdensledende norske kokker og gode resultater for norsk kokkelandslag og i Bocuse d'Or viser hvor viktig satsingen på norske matvarer og norsk matkompetanse har vært.

Komiteen ser også for seg at det videre arbeidet på området skal gi Norge flere kulturuttrykk med status på UNESCOs liste over verdens immaterielle kulturarv. Sikring av at ulike kulturuttrykk videreføres, alt fra tradisjonshåndverk til diktkultur, dans og festivaler, er viktig for komiteen. Et godt eksempel på en norsk tradisjon som har kommet på denne listen, er den norske båtbyggertradisjonen som nå er på UNESCOs representative liste over menneskehetens immaterielle kulturarv. Komiteen vil peke på den betydningen den immaterielle kulturarven, som for eksempel tradisjonshåndverk, har for ivaretagelse av kulturmiljø. Komiteen anser kulturmiljø som en viktig del av kulturturisme. Komiteen ser derfor en stor framtid i slik immateriell kulturturisme som også bidrar til at folk kan leve og blomstre i hele Norge.

Komiteens medlem fra Senterpartiet understreker igjen den nære sammenhengen mellom immateriell og materiell kulturarv, og vil derfor gjenta at en kulturminnepolitikk som ikke evner å samordne disse to nært koblede feltene, vil spille falitt. Det er derfor underlig at flertallspartiene ikke slutter opp om forslaget om å se kulturminner/kulturmiljø/landskap og immateriell kulturarv som ett felt. Dette ville utløst langt større synergier enn det opplegget regjeringen nå går inn for.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener profileringen av Norge som reisemål er viktig, og merker seg at kulturturismen vokser. Mange norske turistmål er tett knyttet til kulturmiljø og kulturminner, og et forsterket samarbeid mellom denne sektoren og reiseliv har et stort potensial. Disse medlemmer registrerer at regjeringen har kuttet i reiselivssatsingen, samme år som strategi for kultur og reiseliv legges frem.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener dette er uheldig, og viser til Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett for 2020, der det foreslås 30 mill. kroner til reiselivssatsingen i Innova-

sjon Norge under kap. 2421 post 74. Den krisen norsk reiseliv er i på grunn av tiltakene mot korona, forsterker behovet for en offensiv reiselivssatsing.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til det store potensialet som ligger i næringsutvikling og reiselivsopplevelser innenfor kulturmiljøområdet. Flertallet ønsker en positiv ja-holdning fra nasjonale og lokale myndigheter som gir økt tilgjengelighet og mulighet for økt verdiskapning gjennom kombinasjon av kulturmiljømessige og andre reiselivsvennlige opplevelser.

Komiteen mener også at de norske parkene bidrar til utvikling av lokale og bærekraftige produkter, opplevelser og lokalt samarbeid, samt ivaretar kulturminner og kulturlandskap og gir muligheter for å løse miljø- og verdibaserte fellesskapsoppgaver med utgangspunkt i stedstilhørighet og sterke lokale nettverk.

Komiteen ønsker videre å trekke fram museenes viktige rolle som kulturbærere og kulturformidlere. Komiteen viser i denne sammenheng til Kulturdepartementets pågående arbeid med en egen museumsmelding.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil påpeke betydningen av museenes rolle og etterlyser fokus på institusjonenes rolle innen kulturminnearbeidet i meldingen. Disse medlemmer viser til at museene har lange tradisjoner for å jobbe tett med de frivillige organisasjonene om bevaring av kulturarv, i tillegg til en svært viktig rolle i å formidle vår kulturarv. Disse medlemmer viser til høringsinnspill fra Norges museumsforbund, som skriver at:

«Frivillig engasjement er flott, men systematisk kunnskap om, dokumentasjon og videreføring av håndverksteknikker er helt nødvendige for langsiktig bevaring av kulturmiljøer. Dette kan ikke bare baseres på frivillighet, men er avhengig av profesjonelle institusjoner som bevarer kunnskapen for fremtiden og bidrar til å føre den videre.»

Disse medlemmer er enige med Norges museumsforbund i at det er en svakhet ved meldingen at museenes viktige rolle er nesten fraværende i meldingen og at de hadde ønsket at regjeringen i større grad hadde omtalt museenes formidlerrolle, kompetanse og hvordan denne kan brukes, samt omtalt koblingene mellom det frivillige kulturminnevernet og museene.

Komiteen viser til at fylkeskommunene gjennom regionreformen har fått utvidet ansvar og rolle i kulturmiljøforvaltningen. Komiteen mener det er viktig at det følger med midler for å støtte en slik ny rolle. Komiteen ber om at Klima- og miljødepartementet følger opp kulturmiljøforvaltningen på fylkesnivå i tråd

med de oppgavene og ressursene som er overført fra statlig nivå.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at oppgaveoverføringen på kulturminneområdet i forbindelse med regionreformen i all hovedsak ble gjennomført med virkning fra 1. januar 2020, og at resterende tilskuddsforvaltning skal overføres i 2021. Disse medlemmer viser til at erfaringene fra første del av oppgaveoverføringen på kulturminneområdet har vært at fylkeskommunene ikke har fått tilfredsstillende ressurser til å håndtere de nye oppgavene, noe disse medlemmer også advarte om i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet 2020.

Disse medlemmer viser videre til at Riksantikvaren anslo et behov for 21,85 årsverk til oppgaveoverføringen, mens Klima- og miljødepartementets anslag var 22–25 årsverk. I statsbudsjettet 2020 kom regjeringens løsning, som var: «I perioden skal det totalt overføres midler tilsvarende ti årsverk, hvorav to i 2020, fire i 2021 og fire i 2022». Disse medlemmer viser til at det setter fylkeskommunene i en krevende situasjon når de fleste oppgaver overføres først, mens ressursene deretter skal fases inn over flere år.

Disse medlemmer viser til at målet om en mer helhetlig og samordnet kulturminneforvaltning blir vanskelig å oppnå dersom bemanningen ikke svarer til mengden oppgaver, noe som vil kunne bety at noen av oppgavene må nedprioriteres. Disse medlemmer mener det derfor er viktig at Stortinget blir holdt løpende orientert om erfaringene ved overføringen og det samlede nasjonale vern.

Komiteens medlem fra Senterpartiet minner om at det i 2020 ble flyttet nye kulturminneoppgaver fra Riksantikvaren til fylkeskommunene uten at staten samtidig overførte midler som setter fylkene i stand til å løse disse oppgavene. Dette har blitt kritisert av en rekke fylkeskommuner. Dette medlem finner det underlig at en slik oppgaveoverføring ikke skal få særlige konsekvenser for Riksantikvaren som direktorat.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte gjøre rede for hvordan en stor oppgaveoverføring fra Riksantikvaren til fylkeskommunene ikke innebærer en vesentlig overføring av midler fra førstnevnte til sistnevnte.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2021 fremme forslag som sikrer at oppgaveoverførin-

gen fra Riksantikvaren til fylkeskommunene fullfinansieres.»

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber Riksrevisjonen evaluere hvordan de nasjonale målene for kulturminnevernet har blitt fulgt opp etter Stortingets behandling av Meld. St. 35 (2012–2013) Framtid med fotfeste, med sikte på å klarlegge hvorfor de nasjonale målsettingene for kulturminnevernet ikke er nådd til 2020.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om mål for kulturmiljøpolitikken med konkrete resultatmål og tidsfrister, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen legge fram en egen sak for Stortinget om nye bevaringsstrategier på kulturmiljøfeltet (inkludert temavalg, resultatmål og indikatorer) og samtidig gjøre rede for hvordan den vil samordne og styrke de relevante økonomiske virkemidlene.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen legge fram en tidfestet opptrappingsplan for midlene som forvaltes av Kulturminnefondet på Røros.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2021 fremme forslag som sikrer at oppgaveoverføringen fra Riksantikvaren til fylkeskommunene fullfinansieres.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen gjøre rede for hvordan Norge kan gjenoppta samarbeidet med andre land om å få kulturminner og kulturmiljøer fra vikingtiden inn på UNESCOs verdensarvliste, herunder gjøre rede for hvilke norske steder – inkludert skipshaugene i Borre, Oseberg og Gokstad, samt kvernsteinsbruddene i Hyllestad – som kan være aktuelle som Norges nye bidrag.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen om å beholde bevaringsprogrammer på kulturminnefeltet for å nå de etablerte målsettingene og å fremme forslag om tidsfrister for dette.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 8*

Stortinget ber regjeringen vurdere om det ville vært synergier å hente på å samle de sektorene i staten som arbeider med kulturarv, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen i arbeidet med den varslede lovrevisjonen på kulturminnefeltet innarbeide en fast fredningsgrense for de nasjonale minoritetenes kulturminner, inkludert kvenenes kulturminner, etter modell av den faste fredningsgrensen for samiske kulturminner.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om arkeologi i Norge, hvor regjeringen legger til grunn en sterkere satsing på forskning og formidling og samtidig vurderer om staten i sterkere grad burde legge til rette for såkalte forskningsgravninger og styrke den statlige finansieringen av slike.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med en egen stortingsmelding om arkeologi i Norge vurdere hvilke virkemidler som kan tas i bruk for å satse sterkere på etterreformatorsk arkeologi.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen om å følge opp det nasjonale målet om engasjement ved å sørge for at alle medlemsorganisasjoner i Kulturvernforbundet får grunnstøtte over kap. 1400 post 70 på statsbudsjettet eller på annet egnet vis.

Forslag fra Senterpartiet:*Forslag 13*

Stortinget ber regjeringen, i arbeidet med å utarbeide nærmere retningslinjer for «særlige grunner» etter kulturminneloven § 10, legge til grunn at utvidelser og nybygg av driftsbygninger på alminnelige gårdsbruk all-

tid konstituerer særlig grunn til at staten skal dekke kostnadene ved arkeologiske utgravninger.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen legge en plan for hvordan alle fylker kan få minst ett eget bygningsvernssenter i regi av lokale museer og/eller frivillige kulturminneorganisasjoner, og komme tilbake med forslag om statlig driftsstøtte til disse når regjeringens forslag til bevaringsstrategier fremmes for Stortinget.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen på egnet måte gjøre rede for hvordan en stor oppgaveoverføring fra Riksantikvaren til fylkeskommunene ikke innebærer en vesentlig overføring av midler fra førstnevnte til sistnevnte.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen i samband med bevaringsstrategiene fremme forslag om hvordan staten kan stimulere private eiere av kulturminner og kulturmiljøer til jevnt, godt vedlikehold gjennom skatte- og avgiftsinsentiver.

II

Stortinget ber regjeringen legge til grunn at en av de nye bevaringsstrategiene skal handle om kirker, og at det i den forbindelse legges til grunn en målsetting om at alle steinkirker fra middelalderen skal ha ordinært vedlikeholdsnivå innen 1 000-årsjubileet for slaget på Stiklestad i 2030.

III

Meld. St. 16 (2019–2020) – Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold – vedlegges protokollen.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 10. juni 2020

Kristin Ørmen Johnsen

leder

Carl-Erik Grimstad

ordfører